

Til Finansdepartementet

Tilrådning 15. mai 2007

Innhold

1	Innledning	1
2	Kilder	2
3	Hva rådet har tatt stilling til	3
4	Om Vedanta Resources	4
5	Anklager om alvorlig miljøskade og brudd på menneskerettigheter	6
5.1	Sterlite Industries - Tuticorin	7
5.1.1	Anklagene mot Sterlite i Tuticorin	8
5.1.2	Nærmere om virksomheten i Tuticorin	8
5.1.3	Ulovlige produksjonsutvidelser	8
5.1.4	Helse- og miljøskader	12
5.2	Madras Aluminium Company Ltd (Malco)	15
5.2.1	Anklagene mot Malco	15
5.2.2	Raffineriet ved Mettur Dam	15
5.2.3	Miljø og helseeffekter	17
5.3	Bharat Aluminium Co	19
5.3.1	Tvangsflytting av stammefolk	20
5.4	Vedanta Alumina Ltd	21
5.4.1	Anklager mot Vedanta Alumina	22
5.4.2	Gruvedrift i Niamgyiri Hills	22
5.4.3	Raffineriet ved Lanjigarh	24
5.4.4	Misvisende informasjon og brudd på lover og prosedyrer	24
5.4.5	Forventede miljøeffekter av raffineriet	26
5.4.6	Medvirkning til brudd på menneskerettigheter	27
6	Selskapets respons	31
7	Rådets vurdering	32
7.1	Alvorlig miljøskade	32
7.2	Brudd på menneskerettigheter	35
7.3	Konklusjon	37
8	Tilrådning	38

1 Innledning

Etikkrådet for *Statens pensjonsfond - Utland* besluttet i møte 2. oktober 2006 å vurdere om investeringene i selskapet Vedanta Resources Plc. vil kunne innebære en risiko for at fondet medvirker til uetiske handlinger i henhold til de etiske retningslinjenes punkt 4.4.

Per 31. desember 2006 hadde *Statens pensjonsfond – Utland*, aksjer for ca 81 millioner kr i selskapet, som tilsvarer en eierandel på 0,16 prosent.

Vedanta Resources er et britisk, metall- og gruveselskap. Hovedvirksomheten er knyttet til utvinning og produksjon av kobber, aluminium og sink i India. Selskapet har også virksomhet i Australia, Zambia og Armenia. Vedanta Resources er beskyldt for å ha forårsaket miljøskade og medvirket til brudd på menneskerettigheter og arbeidstakerrettigheter. Selskapet er videre anklaget for gjentatte brudd på nasjonale miljølover, ulovlige produksjonsutvidelser, uforsvarlig håndtering av farlig avfall, overgrep mot stammefolk, elendige lønnsvilkår og farlige arbeidsforhold i gruvene og fabrikkene. Selskapet er i tillegg beskyldt for å være involvert i bestikkelser og korrupsjon.

Rådet har vurdert risikoen for at fondet medvirker til to forhold som dekkes av de etiske retningslinjene, alvorlig miljøskade og brudd på menneskerettigheter, ved å være investert i Vedanta Resources. Rådet har i den sammenheng vurdert fire av Vedantas datterselskaper: Sterlite Industries, Madras Aluminium Company, Bharat Aluminium Company og Vedanta Alumina, alle med virksomhet i India. Vedanta Resources har aksjemajoriteten i alle disse selskapene.

Rådet har, i samsvar med retningslinjenes punkt 4.5, gjennom Norges Bank kontaktet Vedanta Resources og bedt selskapet om å kommentere de ovennevnte beskyldningene og grunnlaget for dem. Selskapet ble tilskrevet den 15. mars 2007 og ble anmodet om å kommentere utkastet til tilrådning innen 10. april. Selskapet ble samtidig informert om at rådet ville avgi tilrådning om uttrekk den 15. mai, dersom selskapet ikke svarte på rådets henvendelse. Etter anmodning fra Vedanta den 2. april, ble svarfristen forlenget til den 20. april. Den 23. april ble selskapet på nytt kontaktet, og det ble fra selskapets side antydnet at svar ville bli sendt i løpet av noen dager. Selskapet har per 15.mai 2007 ikke svart på rådets henvendelse.

For å kunne konstatere om det foreligger en risiko for medvirkning til alvorlig miljøskade, må det foreligge en direkte sammenheng mellom selskapets virksomhet og normbruddene. Rådet legger til grunn at miljøskaden må være stor. Det må legges vekt på om skaden medfører irreversible eller langsiktige virkninger, og om den har store negative konsekvenser for menneskers liv og helse. Videre må det vurderes i hvilken grad selskapets handlinger eller unnlater har forårsaket miljøskaden, herunder om skaden er et resultat av brudd på nasjonale lover eller internasjonale normer, om selskapet har unnlatt å handle for å forhindre skade eller unnlatt å rette opp skadeomfanget i tilstrekkelig grad. Det må også være sannsynlig at selskapets uakseptable praksis vil fortsette i fremtiden.

Spørsmålet om selskapet medvirker til grove eller systematiske menneskerettighetsbrudd er vurdert ut fra hvorvidt det finnes en faktisk sammenheng mellom selskapets virksomhet og de påståtte normbruddene, og om normbruddene er foretatt med sikte på å tjene selskapets interesser eller tilrettelegge forholdene for selskapet. Selskapet må ha bidratt til normbruddene, eller hatt kunnskap om normbruddene, men unnlatt å søke å forhindre dem.

Rådet finner at anklagene som har vært reist mot selskapet om alvorlig miljøskade og medvirkning til brudd på menneskerettigheter, herunder overgrep og tvangsflytting mot stammefolk, er godt underbygget. Etter rådets oppfatning synes selskapet å mangle interesse for og vilje til å gjøre noe med de alvorlige og langvarige skadevirkningene som selskapets virksomhet påfører mennesker og miljø. De normbruddene som er avdekket i forhold til miljø og menneskerettigheter, har foregått ved alle de undersøkte datterselskapene, gjentatte ganger og over flere år, slik det fremgår av kapittel 5. Etter rådets oppfatning indikerer dette et mønster i selskapets atferd der slike normbrudd er akseptert og er en etablert del av forretningsvirksomheten. Dette handlingsmønsteret utgjør en uakseptabel risiko for at selskapets uetiske praksis vil fortsette i fremtiden. Rådet finner ut fra en helhetsvurdering at vilkårene for alvorlig miljøskade og grove eller systematiske brudd på menneskerettigheter er oppfylt i denne saken.

Rådet er kommet til at de etiske retningslinjene, punkt 4.4, annet punktum, gir grunnlag for å anbefale utelukkelse av selskapene Vedanta Resources Plc., samt de særskilt børsnoterte datterselskapene Sterlite Industries Ltd. og Madras Aluminium Company Ltd. fra Statens Pensjonsfond- Utland investeringsunivers, på grunn av uakseptabel risiko for medvirkning til nåværende og fremtidig alvorlig miljøskade og systematiske brudd på menneskerettigheter.

2 Kilder

Etikkrådet legger stor vekt på å underbygge tilrådsninger om uttrekk med et bredt og variert kildemateriale. I denne saken har rådet bygget på undersøkelser og utredninger som er gjennomført av eller på oppdrag av indiske myndigheter, rapporter fra nasjonale og internasjonale frivillige organisasjoner, artikler i indiske og internasjonale aviser og dokumentarfilmer.

Av utredninger vil rådet spesielt fremheve rapportene til *the Indian Supreme Court Committee on Hazardous Wastes* og *the Indian Supreme Court's Central Empowered Committee*. Begge komiteene er oppnevnt av indisk høyesterett. *The Supreme Court Monitoring Committee on Hazardous Wastes (SCMC)* ble opprettet i november 2003 for å overvåke implementeringen av forskriften om farlig avfall og en rekke pålegg som var gitt av indisk høyesterett siden 1995. SCMC er en ekspertkomité på miljø og avfall som rapporterer om til indisk høyesterett 4 ganger i året.¹ *The Central Empowered Committee (CEC)* ble opprettet av Høyesterett i mai 2002 for å undersøke klagesaker relatert til *the Indian Forest Conservation Act* og *the Environmental Protection Act*. Komiteen består av forhenværende dommere og embetsmenn med spesiell kompetanse i miljø saker. CEC skal gi anbefalinger til Høyesterett angående lovbrudd i spesifikke saker. CEC har så langt oversendt anbefalinger i 400 saker til Høyesterett der alle hittil er blitt akseptert.

I tillegg til dette har rådet bestilt egne utredninger og undersøkelser av eksterne norske, britiske og indiske konsulenter. Representanter fra rådets sekretariat har vært i India og har hatt en rekke møter med lokale organisasjoner og personer med inngående kjennskap til Vedantas operasjoner. Rådet har dessuten hatt tilgang til brev og pålegg fra indiske myndigheter til selskapet. Kildene som er benyttet, fremgår fortløpende i de enkelte fotnoter.

¹ <http://www.scmc.info/index.htm>

3 Hva rådet har tatt stilling til

Rådet har tatt stilling til om *Statens pensjonsfond – Utland* risikerer å medvirke til uetiske handlinger gjennom sitt eierskap i det britiske selskapet Vedanta Resources Plc. Rådet har i den sammenheng vurdert fire av Vedantas datterselskaper: Sterlite Industries, Madras Aluminium Company, Bharat Aluminium Company og Vedanta Alumina.

I de etiske retningslinjene punkt 4.4, annet punktum heter det:

”Rådet gir tilrådning om å trekke ett eller flere selskaper ut av investeringsuniverset på grunn av handlinger eller unnlater som innebærer en uakseptabel risiko for at fondet medvirker til

- *Grove eller systematiske krenkelser av menneskerettighetene som for eksempel drap, tortur, frihetsberøvelse, tvangsarbeid, de verste former for barnearbeid og annen utbytting av barn*
- *Alvorlige krenkelser av individers rettigheter i krig eller konfliktsituasjoner*
- *Alvorlig miljøskade*
- *Grov korrupsjon*
- *Andre særlig grove brudd på grunnleggende etiske normer”*

Rådet har særlig vurdert om Vedanta Resources forårsaker alvorlig miljøskade, men har også vurdert anklager om medvirkning til brudd på menneskerettigheter. Rådet har i tidligere tilrådninger utdypet og konkretisert disse kriteriene.²

Hva som vil være *alvorlig miljøskade*, må vurderes konkret i det enkelte tilfelle, der rådet, ut i fra en helhetsvurdering, særlig vektlegger om:

- skaden er stor,
- skaden medfører irreversible eller langsiktige virkninger,
- skaden har store negative konsekvenser for menneskers liv og helse,
- skaden er et resultat av brudd på nasjonale lover eller internasjonale normer,
- selskapet har unnlatt å handle for å forhindre skade,
- selskapet ikke har gjennomført tiltak for å rette opp skadeomfanget i tilstrekkelig grad,
- det er sannsynlig at selskapets uakseptable praksis vil fortsette.

I tillegg har rådet vurdert om selskapet medvirker til *grove eller systematiske menneskerettighetsbrudd*. Dette spørsmålet blir vurdert ut fra hvorvidt det finnes en faktisk sammenheng mellom selskapets virksomhet og de påståtte normbruddene, og om normbruddene er foretatt med sikte på å tjene selskapets interesser eller tilrettelegge forholdene for selskapet. Selskapet må enten selv ha bidratt til normbruddene, eller hatt kunnskap om normbruddene, men unnlatt å søke å forhindre dem.

² Se tilrådingene om Total S.A., Wal-Mart Stores Inc., Freeport McMoRan Inc. og DRD Gold Ltd., tilgjengelig på www.etikkradet.no

Rådet vil presisere at det er *eksisterende* og *fremtidige* normbrudd som omfattes av retningslinjene, både når det gjelder miljøskade og menneskerettighetsbrudd. Det innebærer at det må gjøres en vurdering av risikoen for at selskapets uakseptable praksis vil fortsette i fremtiden. Selskapets tidligere handlinger kan gi en indikasjon på hvordan selskapet vil opptre fremover, og dermed et grunnlag for å vurdere om det er en *uakseptabel risiko* for at uetiske handlinger vil skje i fremtiden. Det betyr også at det ikke kreves bevist at uetiske handlinger vil finne sted i fremtiden – det er tilstrekkelig at det foreligger en uakseptabel risiko for dette.

De konkrete handlingene og unnlattelsene som Vedanta Resources er anklaget for, vil bli vurdert i forhold til elementene ovenfor.

4 Om Vedanta Resources

Vedanta Resources Plc.³ er et britisk metall- og gruveselskap med virksomhet i India, Zambia, Australia og Armenia.⁴ Hoveddelen av virksomheten er knyttet til utvinning og produksjon av kobber, aluminium og sink, men selskapet er også involvert i utvinning og produksjon av gull og råjern.

Selskapets kjernevirksomhet foregår i India, (19 produksjonssteder i 6 stater),⁵ der selskapet har betydelige andeler i markedet for aluminium (20 prosent), kobber (40 prosent) og sink (75 prosent).⁶ Selskapet ervervet i april 2007 aksjemajoriteten i gruve- og metall-selskapet Sesa Goa (jernmalm og råjern). I tillegg eier og driver selskapet, gjennom datterselskaper, kobbergruver i Zambia og Australia⁷ og en gullgruve i Armenia.⁸

Selskapsstruktur

I løpet av de siste årene har Vedantas selskapsstruktur vært i stadig endring.⁹ Volcan Investments Ltd. er Vedanta Resources' holdingselskap og eier for tiden 54 prosent av aksjene i selskapet.¹⁰ Volcan kontrolleres ”by persons related to the Executive Chairman, Mr Anil Agarwal.”¹¹ Ifølge årsmeldingen for 2006 har Vedanta 18 datterselskaper, hvorav 8 er involvert i gruve drift og metallproduksjon, se oversikten nedenfor.¹² Av andre kilder fremgår det at Vedanta også er hovedaksjonær i gruveselskapene Sterlite Gold (registrert i

³ Nedenfor også omtalt som Vedanta.

⁴ <http://www.vedantaresources.com/background.htm>

⁵ Vedanta Resources 2007: Acquisition of Sesa Goa. Investor Presentation April 2007, tilgjengelig på http://www.vedantaresources.com/uploads/Acquisition%20of%20SG_Final.pdf

⁶ IndiaInfoline, 10 Jan 2006, <http://www.indiainfoline.com/meet/me1022.html>

⁷ <http://www.vedantaresources.com/operationssummary.htm>

⁸ <http://www.vedantaresources.com/uploads/SGD%20Tender%20Successful%20-%20Final%20press%20release%20%20Oct%202006.pdf>

⁹ Selskapets ”kompliserte struktur” forsinket *the UK Financial Services Authority's* (FSA) godkjenningssprosess før selskapet skulle noteres på London børsen i 2003.

¹⁰ <http://www.vedantaresources.com/corporategovernancereport.asp>

¹¹ Vedanta Resources plc 2006: Annual Report 2006, s. 115. De andre selskapene synes hovedsakelig å være holdings- og finansieringsselskaper, tilgjengelig på <http://www.vedantaresources.com/uploads/Vedanta%202006%20Annual%20Report%20V1.pdf>

¹² Se fotnote 11.

Canada) og Sesa Goa.¹³ Alle tall er per 31.mars 2006, med unntak for selskapene Sterlite Gold og Sesa Goa.

Datterselskap	Eierandel
Sterlite Industries Ltd.	76%
Madras Aluminium Company Ltd. (MALCO, India)	80%
Bharat Aluminium Co. Ltd. (BALCO, India)	40%
Vedanta Alumina (India)	93%
Hindustan Zinc Ltd. (HZL, India)	49%
Konkola Copper Mines Plc. (KCM, Zambia)	51%
Copper Mines of Tasmania Pty Ltd. (CMT, Australia)	76%
Thalanga Copper Mines Pty Ltd. (TCM, Australia)	76%
Sterlite Gold Ltd. (Canada)	80%
Sesa Goa	51%

Selskapet opplyser at det har til hensikt å kjøpe seg opp i flere av datterselskapene, og styrke eierskapet i aluminiums- og kobbervirksomheten. Vedanta har allerede benyttet seg av sin opsjon til å kjøpe de resterende aksjene i Balco fra den indiske stat.¹⁴ Selskapet har også til hensikt å erverve de resterende aksjene i Hindustan Zinc som vil bli tilgjengelig i løpet av 2007,¹⁵ og er i ferd med å kjøpe opp de resterende aksjene i Sterlite Gold.¹⁶

Rådet anser at Vedanta Resources, som majoritetsaksjonær og styreleder i disse selskapene, har betydelig innflytelse over sine datterselskaper.¹⁷

Statens pensjonsfond – Utland eide ved årsskiftet bare aksjer i Vedanta Resources. Rådet har likevel funnet det riktig også å anbefale utelukkelse av datterselskapene Sterlite Industries og Madras Aluminium Company som er børsnotert i India. Rådet er ikke kjent med at Bharat Aluminium Company Ltd. og Vedanta Alumina Ltd er børsnotert. Rådet har ikke foretatt noen fullstendig gjennomgang av Vedantakonsernet.

¹³ Se fotnote 5 og pressemelding fra Vedanta 10.april 2007, tilgjengelig på

<http://www.sedar.com/DisplayCompanyDocuments.do?lang=EN&issuerNo=00002387>

¹⁴ Vedanta Resources plc, *Preliminary Results for the Year Ended 31 March 2006*, 01.06.06, s.21. Oppkjøpet gjennomføres først når verdsettingen av selskapet er godkjent av myndighetene.

http://www.vedantaresources.com/uploads/Preliminary%20Results%202006_Final.pdf

¹⁵ Se fotnote 14.

¹⁶ Pressemelding fra selskapet 10.april 2007, tilgjengelig på

<http://www.sedar.com/DisplayCompanyDocuments.do?lang=EN&issuerNo=00002387>

¹⁷ Anil Agarwal og Navin Agarwal er styreledere i samtlige av Vedantas datterselskaper (med unntak av Sesa Goa per 15. mai 2007), se de respektive selskaperens nettsider.

5 Anklager om alvorlig miljøskade og brudd på menneskerettigheter

Det er i mange ulike sammenhenger fremsatt beskyldninger om at Vedanta Resources har forårsaket miljøskade og medvirket til brudd på menneskerettigheter og arbeidstakerrettigheter. Selskapet blir beskyldt for å drive gruve- og industrivirksomhet med gjentatte brudd på nasjonale miljølover, ulovlige produksjonsutvidelser, uforsvarlig håndtering av farlig avfall, overgrep mot stammefolk, elendige lønnsvilkår og farlige arbeidsforhold i gruvene og fabrikkene. Selskapet er også beskyldt for å være involvert i bestikkelser og korrupsjon.

Mange av anklagene er fremkommet i rapporter fra indiske frivillige organisasjoner som for eksempel *Indian People's Tribunal on Environment and Human rights*¹⁸ og *India Resource Center*.¹⁹ Også utenlandske organisasjoner og NGO-nettverk som *India Committee of the Netherlands*,²⁰ *Social Watch*,²¹ og *Mines and Communities*²² har rapportert om Vedantas påståtte overgrep og uakseptable atferd. Flere av anklagene har vært undersøkt og dokumentert av spesielle komiteer opprettet av og underlagt indisk høyesterett.²³

Rådet har vurdert følgende:

- anklagene om alvorlig miljøskade ved virksomheten til Sterlite Industries, Malco og Vedanta Alumina
- anklagene om medvirkning til overgrep og tvangsflytting av stammefolk ved Vedanta Aluminas operasjoner i Orissa og Balcos bauxittgruver.

Andre alvorlige anklager som rådet ikke har tatt stilling til

Rådet har registrert, men ikke undersøkt nærmere alvorlige anklager mot selskapet om farlige arbeidsforhold og alvorlig miljøskade i andre deler av selskapets virksomhet og korrupsjon. Noen av anklagene er kort referert nedenfor for å gi et mer fullstendig bilde av de forholdene som selskapet beskyldes for å være delaktig i.

Både ved Sterlite Industries, Malco og Balco er det fremsatt anklager om farlige arbeidsforhold. Disse er kort beskrevet under avsnittene om de enkelte selskapene, men ikke nærmere undersøkt.

Konkola Copper mines i Zambia, er beskyldt for alvorlig forurensning og miljøskade. Siste tilfelle skjedde i november 2006 etter at utslipp fra slaggbeh andlingsanlegget forurenset drikkevannet til 50 000 mennesker, hvorav mange skal være uten alternative drikkevannskilder. Selskapet er beskyldt for gjentatte ganger å ha brutt miljøkrav og er

¹⁸ <http://www.iptindia.org/index.php>

¹⁹ <http://www.indiaresource.org/>

²⁰ <http://www.indianet.nl/english.html>

²¹ <http://www.socialwatch.org/en/portada.htm>

²² <http://www.minesandcommunities.org/index.htm>

²³ Indian Supreme Court Monitoring Committee on Hazardous Waste Management og Environmental Committee of the Indian Supreme Court , se kapittel 2.

anklaget for manglende vedlikehold og manglende tiltak for å begrense utslipp og rydde opp der hvor det har oppstått skadevirkninger.²⁴

Det har også vært fremført anklager mot Vedanta om blant annet korrupsjon, svindel, forfalskning av dokumenter, manipulering av aksjekurser og innsidehandel som involverer både selskapets lokale ledelse, styrelederen Anil Agarwal, og offentlige ansatte hos indiske myndigheter. Anklagene er fremsatt av mange, herunder journalister, forfattere, parlamentarikere, NGOer og *the Supreme Court's Central Empowered Committee*, en komité underlagt indisk høyesterett.²⁵

Forholdene kan illustreres ved at styret for den indiske verdipapirbørsen (the Securities Exchange Board of India) i 1998 nektet Vedanta adgang til kapitalmarkedet i to år på grunn av innsidehandel og andre lovovertrедelser.²⁶ Det er videre fremsatt påstander om at selskapet har utbetalt rundt 2,6 millioner USD til politikere,²⁷ og at *Orissa's Chief Minister*, Mr. Naveen Patnaik, ga utilbørlige fordeler til selskapet og dets prosjekt i Orissa.²⁸ I sin anbefaling til høyesterett, antyder the Central Empowered Committee at selskapet, miljøverndepartementet og myndighetene i Orissa er delaktige i dette: “*The casual approach, the lackadaisical manner and the haste with which the entire issue of forests and environmental clearance for the alumina refinery project has been dealt with smacks of undue favour/leniency and does not inspire confidence with regard to the willingness and resolve of both the State Government and the MoEF to deal with such matters keeping in view the ultimate goal of national and public interest.*”²⁹

5.1 Sterlite Industries - Tuticorin

Sterlite Industries (India) Limited³⁰ er en av to store produsenter av kobberprodukter i India.³¹ Produksjonen er fordelt på et anlegg med smelteverk, raffineri og valseverk i Tuticorin i delstaten Tamil Nadu på Indias sørsjøspiss og et anlegg med raffineri og valseverk i Silvassa i delstaten Gujarat i vest-India.³² Silvassa mottar kobberanode fra smelteverket i

²⁴ Fraser, Alastair and John Lungu 2007: *For Whom the Windfalls? Winners and Losers in the Privatization of Zambia's copper mines*, tilgjengelig på <http://www.minewatchzambia.com/>. Denne saken ble rapportert i mange medier, blant annet i Times of Zambia, „*KCM Pollutes Kafue River*, <http://www.times.co.zm/news/viewnews.cgi?category=4&id=1162963634> og MineWeb, „*Konkola Copper pollution licenses to remain suspended*. 15.11.06. http://www.mineweb.net/whats_new/421669.htm

²⁵ Se kapittel 2 i denne tilrådingen.

²⁶ Jayaraman, Nityanand 2005, *Vedanta Undermines Indian Communities*,” tilgjengelig på <http://www.corpwatch.org/article.php?id=12783>

²⁷ NewIndPress Bhubaneswar, 04.08.06, *House of boil over Vedanta*, tilgjengelig på <http://www.minesandcommunities.org/Action/press1181.htm>

²⁸ The Indian Express, 05.08.06: *Favouring' VAL: Government under fire*, tilgjengelig på <http://www.minesandcommunities.org/Action/press1181.htm>. Vedanta Aluminas prosjekt i Orissa er nærmere omtalt i avsnitt 5.4.

²⁹ Central Empowered Committee 21.09.05: *Report in ia no. 1324 regarding the alumina refinery plant being set up by m/s Vedanta Alumina Limited at Lanjigarh in Kalahandi district, Orissa*, para 32, tilgjengelig på <http://www.indiaresource.org/issues/globalization/2005/CECSep2005cancellicense.html>

³⁰ Heretter kalt Sterlite, <http://sterlite-industries.com/index1.asp>. Sterlite Industries (India) Limited ble kjøpt av Agarwal familien i 1986. Sterlite ble notert på Bombay-børsen i 1988 og den nasjonale børsen i 2004, <http://www.vedantaresources.com/corporatehistory.htm>

³¹ Sterlite har en markedsandel på 42% prosent i India. Hindustan Copper Ltd er den andre store aktøren med en markedsandel på 44% prosent, se ICRA Sector Anlysis 2005: *The Indian Copper Industry*, tilgjengelig på <http://icra.in/recentrel/Copper-200505.pdf>

³² <http://www.vedantaresources.com/coppersummary.htm>

Tuticorin 575 km lenger sør, og foredler kobberet videre i raffineriet.³³ Rådets vurderinger gjelder anlegget i Tuticorin.

5.1.1 Anklagene mot Sterlite i Tuticorin

Sterlite har særlig vært anklaget for uansvarlig håndtering av farlig avfall, ulovlige produksjonsutvidelser og gjentatte og alvorlige brudd på en rekke miljøkrav. Dette skal ha skjedd systematisk og over mange år. Selskapets håndtering av farlig avfall og ulovlige utslipp skal ha ført til omfattende forurensning av jord, luft, grunnvann og drikkevann som har gitt betydelige miljøskader og helseplager for befolkningen i området.

Det har også vært reist anklager mot selskapet om at dårlig sikkerhet ved anlegget har ført til mange dødsulykker og skader blant arbeiderne. Den indiske journalisten Nityanand Jayaraman har rapportert om at minst 139 personer er blitt alvorlig skadet og 13 mennesker er omkommet som følge av ulykker mellom 1996 og 2004.³⁴

5.1.2 Nærmere om virksomheten i Tuticorin

Smelteverket i Tuticorin er basert på kobberkonsentrat som blant annet blir importert fra Sterlites to gruver i Australia.³⁵ Kobberkonsentrat er råstoff for produksjon av kobbermatte. Kobbermatten raffineres videre til blisterkobber og gjennom ytterligere prosessstrinn til kobberanode, kobberkatode og kobberbolter. Anlegget i Tuticorin har en produksjonskapasitet på 300 000 tonn kobberanode,³⁶ i underkant av 100 000 tonn kobberkatode og ca 30 500 tonn kobberbolter per år.³⁷ I forbindelse med smelteverket er det også anlagt et fosforsyreanlegg, et svovelsyreanlegg og et renseanlegg for avløpsvann.³⁸

5.1.3 Ulovlige produksjonsutvidelser

Brudd på krav til etablering av anlegget

I 1997 ble produksjonen ved smelteverket i Tuticorin startet opp. Forurensningsmyndighetene i Tamil Nadu, *the Tamil Nadu Pollution Control Board (TNPCB)*³⁹ satte blant annet betingelser om at anlegget skulle lokaliseres minst 25 km fra nasjonalparken *The Gulf of Mannar National Park*, og at det skulle etableres et 250 meter grønt belte rundt område som en buffer mot luftforurensning og støy.⁴⁰ Dette ble senere

³³ <http://www.vedantaresources.com/copperexpansion.htm>

³⁴ Nityanand, Jayaraman. 2005, *Vedanta Undermines Indian Communities*. 15.11.05, tilgjengelig på <http://www.corpwatch.org/article.php?id=12783>

³⁵ National Environment Engineering Research Institute (NEERI): *Environmental Audit of M/s Sterlite Industries Ltd. Producing Copper Anodes, Sulphuric Acid and Phosphoric Acid at Tuticorin*. Mars 2005, s 6, finnes i rådets arkiv.

³⁶ Vedanta Resources plc 2006: Annual Report 2006, s. 6, tilgjengelig på <http://www.sterlite-industries.com/refining.asphttp://www.vedantaresources.com/uploads/Vedanta%202006%20Annual%20Report%20V1.pdf>

³⁷ Se fotnote 36, s. 121, årsproduksjonen for kobberkatode og kobberstaver var i 2005-2006 på henholdsvis 98 796 tonn og 30 384 tonn.

³⁸ Se fotnote 36, s. 121.

³⁹ Tamil Nadu Pollution Control Board (TNPCB) er forurensningsmyndighetene i delstaten Tamil Nadu, se <http://www.tnpcb.gov.in/>

⁴⁰ Brev fra TNPCB til Sterlite Industries 01.08.1994 *Regarding issue of NOC (No Objection Certificate)*, finnes i rådets arkiv.

endret av myndighetene til 25 meter.⁴¹ Utslippstillatelsen ble gitt for produksjon av 40 000 tonn *blisterkobber* per år (391 tonn per dag) og 1 060 tonn svovelsyre per dag.⁴²

I ettertid er det slått fast at Sterlite ikke oppfylte betingelsene som var satt av myndighetene. Selskapet etablerte ikke noe grønt belte rundt anlegget,⁴³ anlegget ble plassert innenfor de fastsatte 25 km fra nasjonalparken, og selskapet brøt en rekke av produksjonsvilkårene som var gitt for anlegget, og som er beskrevet nedenfor.⁴⁴ Selskapet vurderte heller ikke miljøkonsekvensene av prosjektet i henhold til de krav som loven stiller. De vurderingene som ble gjort, ble senere ansett for ”*totally inadequate in addressing the issue of impact of pollution caused by the operation of the copper smelter.*”⁴⁵

Mange arbeidsulykker og dårlig avfallshåndtering

Etter en serie med arbeidsulykker og gasslekkasjer på anlegget i 1997 ga Madras High Court *the National Environmental Engineering Research Institute (NEERI)* i oppdrag å utarbeide en rapport om miljøsituasjonen ved anlegget.⁴⁶ I rapporten ble det påvist 15 brudd på miljøvilkårene, herunder alvorlige overtredelser av utslippstillatelsene til luft og vann. Videre var det påvist mangelfull avfallshåndtering, mangel på beredskapsplaner for alvorlige ulykker og manglende tillatelser for produksjon av fosforgips.⁴⁷ Det ble også påvist høye verdier av arsen og andre tungmetaller i grunnvann. Rapporten konkluderte med at nedleggelse av virksomheten burde vurderes fordi utslippene fra Sterlites anlegg utgjorde en reell fare for helse, sikkerhet og miljø.⁴⁸ Som følge av dette beordret retten stengning av anlegget i Tuticorin inntil produksjonsforholdene var gransket og brakt i orden igjen. Anlegget ble stengt 23. november 1998, men åpnet igjen en måned senere for prøveproduksjon.⁴⁹ Sterlite fikk i løpet av 1999 tillatelse til full produksjon ved anlegget til tross for at en ny granskning viste at ikke alle vilkårene var oppfylt.⁵⁰

Brudd på produksjonsvilkår og miljøkrav

I april 2002 søkte Sterlite forurensningsmyndighetene i Tamil Nadu om tillatelse til betydelige produksjonsutvidelser i Tuticorin.⁵¹ I april 2004 fikk Sterlite den første av tre nødvendige tillatelser, et såkalt *No Objection Certificate*.⁵² Forurensningsmyndighetene

⁴¹ TNPCB 22.05.1995: *Consent for the establishment of Sterlite*, Order No 16, finnes i rådets arkiv.

⁴² TNPCB 14.10.1996: *Consent to operate under the Water Act Order No 15481*, og *Consent to operate under the Air Act. Order No 11451*, finnes i rådets arkiv.

⁴³ Sterlite opplyser på sine hjemmesider at et 25 m bredt grønt belte nå er opparbeidet, som et ledd i selskapets arbeid for å beskytte og bevare naturen, se <http://sterlite-industries.com/csr.asp>. Dette bekreftes også i TNPCBs inspeksjonsrapport av 28.02.06, finnes i rådets arkiv.

⁴⁴ NEERI 1998: *Evaluation of Pollution Control and Environmental Protection Systems at M/s Sterlite Industries Limited, Tuticorin. Inspection Report*. Hon'ble high Court Judicature at Madras. 17 November 1998, s. 22, finnes i rådets arkiv

⁴⁵ Se fotnote 44, s. 47.

⁴⁶ Se fotnote 44, og for eksempel <http://www.indiaresource.org/issues/globalization/2004/sterlite.html>.

⁴⁷ Se fotnote 44.

⁴⁸ Se fotnote 44 s. 69.

⁴⁹ TNPCB 2003: *Note to consider the grant of No Objection Certificate for the Expansion Project of the unit of M/S Sterlite Industries*, 29.01.2004, Item no. 199.1.10, finnes i rådets arkiv.

⁵⁰ Jayaraman, Nityanand 2007: *Briefing note*. Oppdrag fra rådet, finnes i rådets arkiv.

⁵¹ Brev fra TNPCB til The Learned Advocate General of Tamilnadu 24.02.04: *Sterlite Industries - Issue of NOC for expansion of copper smelter plant*, finnes i rådets arkiver. Sterlite søkte om å øke produksjonen av kobberanode fra 391 til 900 tonn/dag, fosforsyre fra 350 til 800 tonn/dag, svovelsyre fra 1060 til 3150 tonn/dag og starte opp ny produksjon av kobberkatode på 875 tonn/dag, se fotnote 53.

⁵² Et selskap som ønsker å starte opp en enhet, må først søke om No Objection Certificate (NOC) fra lokale miljøvernmyndigheter, og deretter om tillatelse til å benytte området (site clearance) fra Ministry of

stilte en rekke krav til blant annet håndtering og deponering av farlig avfall, som skal hindre avrenning, forurensning av grunnvann og spredning av støv fra deponiene. I tillegg ble selskapet pålagt å fjerne et eksisterende fosforgipsdeponi og overføre massene til et sikret deponi. Det ble også stilt spesifikke krav om å redusere utslippene til luft av blant annet støv, svovel og fluorider.⁵³

Den 21. september 2004 besøkte *The Supreme Court Committee Monitoring on Hazardous Waste (SCMC)*⁵⁴ anleggene i Tuticorin. SCMC observerte at utslippskrav til luft ikke ble overholdt, og at håndteringen av farlig avfall var utilfredsstillende. Komiteen var bekymret over miljø- og helseeffektene dette kunne medføre. *"The Committee was particularly concerned with the issues relating to the disposal of arsenic containing slag which is dumped in the factory premises and is in the range of several thousands of tonnes. In fact, there is a mountain of arsenic-bearing slag as also one of phospho-gypsum. Phospho-gypsum, if not contained properly, occasionally becomes airborne and may cause severe respiratory disorders in the surrounding vulnerable population."*⁵⁵ Under besøket ble SCMC informert om at selskapet var i ferd med å tredoble produksjonen ved anlegget. Med utgangspunkt i at selskapet ikke tilfredstilte viktige miljøkrav, påla SCMC forurensningsmyndighetene i Tamil Nadu å opprette et ekspertutvalg for blant annet å vurdere om Sterlite hadde iverksatt ulovlige produksjonsutvidelser, og å gjennomføre en miljøanalyse av anlegget.⁵⁶

Ifølge ekspertutvalget, som inspiserte anlegget i oktober 2004, hadde Sterlite satt opp et nytt smelteverk på 300 000 tonn kobberanode, et raffineri på 127 000 tonn, et kullkraftverk, et anlegg for produksjon av kobberbolter og et oksygenanlegg, uten å ha de nødvendige tillatelsene for blant annet miljø- og sikkerhet fra myndighetene.⁵⁷ Sterlite hadde heller ikke vurdert miljøkonsekvensene av produksjonsutvidelsen, selv om dette var en uttrykkelig forutsetning i Miljøverndepartementets (MoEF) godkjenning fra 1995. SCMC konkluderer slik: *"Thus it can be seen from the Expert Committee Report that the Company has expanded the plant without consent from the Board and without environment clearance and that it has openly violated the provisions of the EIA [Environmental Impact Assessment] Notification and the Environment Protection Act, 1986,"* og videre *"It appears that several conditions laid down both in the order of environment clearance issued in 1995 and the consent orders have not been complied with at all."*⁵⁸

Environment and Forest (MoEF). Dersom selskapet oppnår dette kan det søkte tillatelse for bygging av anlegget fra det lokale Pollution Control Board (PCB), i dette tilfellet Tamil Nadu Pollution Control Board (TNPCB). Tillatelsen omfatter som oftest en rekke forutsetninger som må oppfylles av selskapet før eller under oppføringen av anlegget. Når anlegget er ferdigbygget må selskapet søke om tillatelse til drift av anlegget hos forurensningsmyndighetene i delstaten. Denne tillatelsen kan også inkludere en rekke krav til selskapet.

⁵³ Brev fra TNPCB til Environment and Forests Department, Chennai 21.04.04: *Regarding grant of No Objection Certificate for Expansion of Sterlite Industries*, finnes i rådets arkiv.

⁵⁴ Se kapittel 2.

⁵⁵ SCMC 2004: *Report of the visit of the SCMC to Tamilnadu September 20-22,2004*, tilgjengelig på <http://www.scmc.info/reports/tamilnadu/scmctamilnadu.htm>

⁵⁶ Se fotnote 55. *"The SCMC is also directing the TNPCB to make a detailed visit to the plant to ascertain whether the unit has already proceeded with the expansion of the project without prior permission from the appropriate authority(ies)."*

⁵⁷ Brev fra SCMC til TNPCB, 02.05.05, tilgjengelig på <http://www.scmc.info/communications/sterlite.htm>, se også <http://www.minesandcommunities.org/Action/press766.htm>

⁵⁸ Se fotnote 57.

Miljøanalysen dokumenterte også at avfallshåndteringen ved anlegget ikke var tilfredsstillende, og at dette sannsynligvis har medført en betydelig jord- og grunnvannsforurensning (se avsnitt 5.1.4). Til tross for dette ga forurensningsmyndighetene i Tamil Nadu utslippstillatelse for den utvidede produksjonen i april 2005.⁵⁹ Miljøverndepartementet hadde da i etterkant utstedt en miljøgodkjenning (*environmental clearance*) til Sterlite, dagen etter at høyesterettskomitéen hadde inspisert anlegget i september 2004.⁶⁰

SCMCs underkomité inspiserte Sterlites anlegg på nytt i mai 2005 og i juli 2005. Det ble da nok en gang fastslått at Sterlite ikke hadde gjennomført tiltak for å bedre avfallshåndteringen, og komiteen anbefalte derfor myndighetene å stenge anleggene inntil selskapet hadde oppfylt miljøkravene.⁶¹ To måneder senere var status ved anlegget fremdeles uendret.⁶² Dette fikk SCMC til å konkludere ”*At the present moment the Sterlite unit at Tuticorin is completely in violation of the HW [hazardous waste] rules.*”⁶³ SCMC slo fast at farlig arsenholdig avfall ble lagret åpent uten tildekking eller sikring, og at avfallet lekket ut miljøfarlige stoffer til grunnvannet. Komiteen påpekte at selskapet ikke en gang hadde startet flyttingen av deponiene, og at det heller ikke overholdt kravene til deponering av fosforgips. Mot den bakgrunn gjentok SCMC anbefalingen om at forurensningsmyndighetene i Tamil Nadu umiddelbart måtte stenge Sterlites anlegg.⁶⁴ Rådet kjenner ikke til at dette ble gjort. En inspeksjonsrapport fra forurensningsmyndighetene i Tamil Nadu fra 28. februar 2006 viser at håndteringen av farlig avfall og en rekke andre forhold fortsatt ikke oppfylte myndighetskravene.⁶⁵

Korrespondanse mellom forurensningsmyndighetene i Tamil Nadu og selskapet viser dessuten at Sterlite gjentatte ganger er blitt pålagt å utrede miljøeffekter og gjennomføre helsestudier av befolkningen, m.m.⁶⁶ Etter det rådet kjenner til, har selskapet ennå ikke etterkommet disse kravene.

⁵⁹ SCMC 2005: *Report of SCMC Sub Committee's visit to Tamil Nadu during July 17-18, 2005.*

Utslippstillatelsen ble øyensynlig gitt etter press fra Miljøverndepartementet (the Ministry of Environment and Forests, MoEF): “*TNPCB claims it received a written order from MoEF which directed it to grant consent to the unit for its expanded*”, tilgjengelig på http://www.scmc.info/reports/tamilnadu/scmc_tamilnadu_third_report.htm

⁶⁰ Brev fra Ministry of Environment and Forests til Sterlite Industries 22.09.04: *Environmental Clearance for the Expansion of Copper Smelter plant by M7s Sterlite Industries*, finnes i rådets arkiv. På bakgrunn av ekspertutvalgets rapport påla høyesterettskomitéen forurensningsmyndighetene i Tamil Nadu om å utstede en såkalt “*show cause notice*” til Sterlite “*as to why prosecution should not be launched against it for large-scale violations of the provisions of these environment laws.*” Show cause notice er pålegg til en part om å møte i retten og forklare hvorfor retten ikke skulle anlegge sak mot selskapet. De lovene som det referes til her, er Environment Protection Act, 1986 and Rules, the provisions of the Water Act 1974, and the Air Act 1981, se <http://www.scmc.info/communications/sterlite.htm>. Rådet er ikke kjent med utfallet av dette.

⁶¹ Se fotnote 59.

⁶² Brev fra TNPCB til Sterlite Industries 14.09.05: *Issue of show cause notice under Section 25 of Water Act and Issue of Show cause notice under Section 21 of the Air Act*, finnes i rådets arkiv. Under en inspeksjon 12. september 2005 fant inspektører fra TNPCB at avfallet ikke fremdeles ble lagret i usikrede deponier, og det var heller ikke satt i gang tiltak for rehabilitering av grunnen som var blitt forurenset av arsen. Miljøkrav til luft ble heller ikke overholdt og pålagte helsundersøkelser var ikke gjennomført.

⁶³ Brev fra SCMC til TNPCB, 26.10.05, tilgjengelig på http://www.scmc.info/reports/tamilnadu/scmc_sterlite.htm

⁶⁴ Se fotnote 63.

⁶⁵ TNPCB 28.02.2006: *Inspection Report for renewal of Consent /Expansion for Sterlite Industries. Inspection conducted on 15.02.06*, finnes i rådets arkiv.

⁶⁶ Utslippsvilkår og korrespondanse finnes i rådets arkiv.

Spørsmålet om selskapets ulovlige virksomhet ble tatt opp på Vedantas generalforsamling 3. august 2005 av en aksjonær, men spørsmålet ble ikke besvart av styreleder i Vedanta, Anil Agarwal.⁶⁷

5.1.4 Helse- og miljøskader

Deponering av farlig avfall

Ifølge Vedantas årsberetning for 2006 ble det i 2006 konstruert et sikkert landdeponi for Sterlites anlegg i Tuticorin i et forsøk på å forbedre håndteringen av farlig avfall (*in an attempt to improve hazardous waste management*). Selskapet utdyper ikke hva dette innebærer, eller hvilket avfall som skal lagres i det nye deponiet.⁶⁸

Sterlites anlegg i Tuticorin genererer store mengder farlig avfall (se tabell 1), og mengdene vil øke ytterligere med den planlagte produksjonsutvidelsen. Ifølge Sterlite vil totale avfallsmengder øke fra ca 2 700 tonn/dag til 6 800 tonn/dag, hvorav 2 600 tonn vil utgjøre fosforgips.⁶⁹

Tabell 1: Innhold av arsen og tungmetaller i ulike typer farlig avfall fra Sterlites anlegg i Tuticorin, før produksjonsutvidelsen⁷⁰

	Mengde tonn/dag	As (mg/kg)	Pb (mg/kg)	Zn (mg/kg)	Cu (mg/kg)	Ni (mg/kg)	Cd (mg/kg)	Fluoride (mg/kg)
ISA-ESP Dust	16	2 971	25 151	22 734	304 000	82,7	5 322	
Converter ESP Dust	4	2 747	36 946	21 280	282 000	67,7	4 992	
Slag (RHF)	700	221	22,4	15,4	162,8	12,3	2,5	
Slag (SCF)	200	204,2	165,4	928,0	3 363	176,4	28,8	
ETP Cake	37	17 198	4 108	9 935	9 854	31,5	2 039	
Scrubber cake	50	432	67	52	404	220	11	
Lime grit (kalkstøv)	10	171	55,5	7,8	122	19		
Phosphogypsum	1 700	40,3	29,3	13,8	101	19		21 000

Slagg fra smelteverket (slag), avfall fra rensanlegget (ETP Cake, Scrubber cake) og fosforsyreanlegget (i form av fosforgips) blir deponert på fabrikkområdet.⁷¹ Støv fra elektrofilterne (ISA og Converter ESP) skal i prinsippet tilbakeføres til prosessen.⁷²

⁶⁷ Mines and Communities 2005: *We call in on Vedanta at its AGM to find it hoisted by its own petards*. London Calling August 7 2005, tilgjengelig på <http://www.minesandcommunities.org/Action/press700.htm>

⁶⁸ Vedanta Resources plc 2006: Annual Report 2006, s.34, tilgjengelig på

<http://www.vedantaresources.com/uploads/Vedanta%202006%20Annual%20Report%20V1.pdf>

⁶⁹ Sterlite Solid Waste Management Plan – Copper smelter Expansion, udatert, finnes i rådets arkiv.

⁷⁰ National Environment Engineering Research Institute (NEERI): *Environmental Audit of M/s Sterlite Industries Ltd. Producing Copper Anodes, Sulphuric Acid and Phosphoric Acid at Tuticorin*. Mars 2005, kapittel 6.2 og tabell 6.2, finnes i rådets arkiv. Verdiene i tabell 6.2 avviker for ETP cake, scrubber cake og phosphogypsum fra verdiene oppgitt i teksten i kapittel 6.2. Rådet har presentert verdiene gjengitt i teksten.

⁷¹ Se fotnote 70 kapittel 6.

⁷² Se fotnote 70 kapittel 6.

Forurensningsmyndighetene fastslår imidlertid at støvet deponeres.⁷³ Etter det rådet kjenner til, er det også usikkert hvorvidt det er teknisk mulig å resirkulere alt støvet fra elektrofilterne. Dette har vist seg utfordrende i andre smelteverk, blant annet fordi støvet er lettflyktig og dermed fysisk vanskelig å få tilbakeført i smelten uten at det blåser av.⁷⁴ Det er derfor en risiko for at også en andel av dette støvet deponeres.

Ifølge NEERI rapporten blir 50-60 prosent av fosforgipsen solgt til sementindustrien. Dette synes å være en svært høy andel. Fosforgipsen må behandles før den kan brukes som tilsats i sement, og til sammenlikning blir bare 1 prosent av USAs årsproduksjonen av fosforgips gjenbrukt til ulike formål.⁷⁵ Rådet har ikke funnet kilder som viser til slik omfattende bruk av fosforgips i sementproduksjon internasjonalt.

Som vist i tabell 1 har avfallet fra de ulike prosessene ved anlegget i Tuticorin høye konsentrasjoner av tungmetaller, arsen og fluorider og klassifiseres som farlig avfall i henhold til indiske forskrifter.⁷⁶ Avfallsfraksjonene, med unntak for slaggraksjonene og kalkstøv, vil også være farlig avfall i henhold til EUs forskrifter.⁷⁷

Arsen, kadmium og bly hører til miljøgiftene og kan være kreftfremkallende.⁷⁸ Fluorider kan føre til fluorose som er en skjelett- og tannsykdom. Arsen, tungmetaller og fluorider som finnes i avfallet, er lettløselige forbindelser. I prøver av grunnvannet under og i nærheten av deponiene er det påvist forhøyede verdier av kobber, krom, bly, kadmium og arsen.⁷⁹ Også innholdet av klorid og fluorider var for høyt i forhold til indiske drikkevannsstandarder.⁸⁰ Det er sannsynlig at grunnvannsforurensningen skyldes sigevann og avrenning fra deponiene, ifølge NEERI's miljøanalyse.⁸¹ *"In view of the above-mentioned design details and in absence of any leachate collection and removal system, the landfill system is likely to pose significant threat of leaching of various constituents from the contained wastes and contamination of groundwater."*⁸²

Anlegget er lokalisert i et tett befolket område, og mer enn 250 000 mennesker bor mindre enn 7 km fra anlegget.⁸³ Av miljøanalysen fremgår det at de fleste landsbyene innenfor en

⁷³ TNPCB 28.02.2006: *Inspection Report for renewal of Consent /Expansion for Sterlite Industries. Inspection conducted on 15.02.06*, finnes i rådets arkiv.

⁷⁴ Norconsult 2007: Påvirkning av helse og miljø fra Tuticorinanlegget. Vurdering utført på oppdrag av rådet, finnes i rådets arkiv.

⁷⁵ <http://www.epa.gov/radiation/neshaps/subpartr/other.htm>

⁷⁶ Konsentrasjonen (mg/kg) av en rekke av tungmetallene i avfallet målt i tørrvekt er høyere enn tillatt i henhold til Hazardous Waste (Management and Handling) Amendment Rules' tabell 2 (HWM rules 2003 fastsatt av Ministry of Environment and Forest). HWM forskriftenes tabell 1 klassifiserer avfallet ut fra produksjonsprosess, mens forskriftenes tabell 2 klassifiserer avfallet ut fra konsentrasjonen av tungmetaller, tilgjengelig på: <http://www.cpcb.nic.in/Hazardous/HWRules-2003.doc>. Se også Brev fra SCMC til TNPCB, 26.10.05, tilgjengelig på http://www.scmc.info/reports/tamilnadu/scmc_sterlite.htm

⁷⁷ Se fotnote 74. Denne vurderingen er basert på konsentrasjonene i Sterlites avfall gjengitt i tabell 1 i teksten ovenfor.

⁷⁸ <http://www.epa.gov/region5/superfund/ecology/html/toxprofiles.htm#as>

⁷⁹ National Environment Engineering Research Institute (NEERI): *Environmental Audit of M/s Sterlite Industries Ltd. Producing Copper Anodes, Sulphuric Acid and Phosphoric Acid at Tuticorin*. Mars 2005, finnes i rådets arkiv. Det ble tatt 15 prøver for hvert stoff: Følgende intervaller for innhold av metall i grunnvannet ble målt, oppgitt i mg/l. Indiske krav til drikkevannskvalitet i parantes: Kobber: 0,02-0,43 (0,05); Kadmium 0,01-0,05 (0,01); Krom 0,01-0,16 (0,05); Bly 0,04-0,45 (0,1); Arsen 0,02-0,8 (0,05).

⁸⁰ Se fotnote 79, s 55.

⁸¹ Se fotnote 79, s 93.

⁸² Se fotnote 79, s 93.

⁸³ Jayaraman, Niyanand 2007: *Briefing note*. Oppdrag fra rådet, finnes i rådets arkiv.

radius av 8 km fra Sterlite's anlegg bruker grunnvann som drikkevann.⁸⁴ Forurensningen fra deponiene har medført at grunnvannet i området er uegnet som drikkevann, men i mangelen på alternativer blir grunnvannet likevel brukt som drikkevannskilde av befolkningen i området. Forurensningene vil dermed utgjøre en betydelig risiko for å utvikle kroniske sykdommer spesielt på lengre sikt. I USA anser myndighetene fosforgips for å utgjøre et betydelig helse- og miljørisiko på grunn av innholdet av tungmetaller radioaktive stoffer.⁸⁵ Rådet har ikke informasjon som gir grunnlag for å vurdere om radioaktiviteten i fosforgipsen som Sterlite produserer, er et potensielt helseproblem.

Miljøanalysen viser at også selve fabrikkområdet er sterkt forurenset. Analyser av grunnen viser verdier av arsen på et nivå som innebærer at hele fabrikkområdet kan klassifiseres som farlig avfall i henhold til indiske krav.⁸⁶ SCMC påpeker at innholdet av arsen og tungmetaller i grunnen har økt betydelige sammenliknet med tidligere målinger, og at det bør stilles krav til selskapet om rehabilitering av området.⁸⁷

Helseeffektene forsterkes av at avfallsdeponiene og udekket mark på fabrikkområdet også er en kilde til luftforurensning. Forskriftene for avfallshåndtering krever at deponier som er i bruk, og deponier som er avsluttet, skal dekkes til for å forhindre spredning av støv og avrenning av skadelige stoffer. Etter det rådet kjenner til, blir dette i liten grad gjort.⁸⁸ Luftforurensningene eksponerer befolkningen ytterligere for miljø- og helsefarlige stoffer og bidrar også til at forurensningene spres over et større område. Dette kommer også frem i en klage fra innbyggere i ni landsbyer til myndighetene i Tamil Nadu: *"The above villages are heavily affected by the pollution of M/S STERLITE INDIA LIMITED by the waste materials stored in that site about more than one million tonnes and the poisonous Sulphuric Acid Gas emitted during the production."*⁸⁹

Som tidligere nevnt har indiske myndigheter pålagt Sterlite å gjennomføre helseundersøkelser i området uten at dette synes å være etterkommet.⁹⁰ Det foreligger derfor ikke dokumentasjon på at disse helseskadene faktisk har inntruffet. Rådet anser likevel at det, ut i fra de ovennevnte opplysningene om giftutslipp og manglende rensning og sikring, foreligger en uakseptabel risiko for at befolkningen i området blir skadet og vil fortsette å skades av disse forurensningene.

⁸⁴ Se fotnote 79 s. 54.

⁸⁵ <http://www.epa.gov/radiation/neshaps/subpart/more.htm>

⁸⁶ National Environment Engineering Research Institute (NEERI): *Environmental Audit of M/s Sterlite Industries Ltd. Producing Copper Anodes, Sulphuric Acid and Phosphoric Acid at Tuticorin*. Mars 2005, finnes i rådets arkiv, Tabell 6.2, og Hazardous Waste Rules, se fotnote 76.

⁸⁷ Brev fra SCMC til TNPCB, 26.10.05, tilgjengelig på http://www.scmc.info/reports/tamilnadu/scmc_sterlite.htm

⁸⁸ TNPCB 28.02.2006: *Inspection Report for renewal of Consent /Expansion for Sterlite Industries. Inspection conducted on 15.02.06*, finnes i rådets arkiv, og kommunikasjon med Nityanand Jayaraman, 23.04.07, finnes i rådets arkiv.

⁸⁹ Brev fra Therkuverapandiapuram, Melavittan, Madathur Village Welfare Association til Chief Election Commissioner of India, New Dehli av 22.03.06 og videresendt til TNPCB 10.04.06: *Pollution created by M/s Sterlite India Limited by the waste materials*, finnes i rådets arkiv.

⁹⁰ TNPCB 28.02.2006: *Inspection Report for renewal of Consent /Expansion for Sterlite Industries. Inspection conducted on 15.02.06*, finnes i rådets arkiv.

5.2 Madras Aluminium Company Ltd (Malco)

The Madras Aluminium Company Ltd. (MALCO) ble etablert i 1965. Sterlitegruppen overtok selskapet i 1995,⁹¹ og Vedanta Resources er i dag hovedaksjonær med en eierandel på 80 prosent.⁹²

Malco er et integrert aluminiumsverk med egne bauxittgruver (Yercaud og Kolli Hills), raffineri, smelteovner og kullkraftverk. Aluminiumsverket ligger like ved Mettur-demningen (i delstaten Tamil Nadu) som er et av de største vannreservoarene i Sør-India (Stanley reservoir).⁹³ Gruvevirksomheten spenner over et område på over 60 km², og bauxitten fraktes på lastebiler til raffineriet. Transporten går gjennom tett befolkede landsbyer, som oftest uten noen form for tildekking av lasten.⁹⁴ Raffineriet har en produksjonskapasitet på 80 000 tonn alumina, og smelteverket har årskapasitet på 40 000 tonn aluminium.⁹⁵ Smelteverket benytter Søderberg-teknologi for produksjon av aluminium.

5.2.1 Anklagene mot Malco

Anklagene mot Malco har særlig vært rettet mot deponeringen av rødslam som er avfall fra raffineringen av bauxitt. Det er imidlertid også rapportert om at gruvedriften, smelteverket og kraftverket medfører betydelige miljøkonsekvenser og helsebelastninger for befolkningen i området, i tillegg til gjentatte arbeidsulykker og farlige arbeidsforhold ved Malcos anlegg.

Rådets vurdering omhandler særlig deponeringen av rødslam.

5.2.2 Raffineriet ved Mettur Dam

Bauxitt utvinnes ved gruvedrift og er et råstoff for produksjon av aluminiumoksid (alumina) som igjen brukes for å produsere aluminium. Bauxitten blir vasket, malt og løst i lut under høyt trykk. Under prosessen genereres aluminiumoksid, samt rødslam.⁹⁶ Rødslam er avfall fra prosessen og inneholder blant annet silisiumoksid, jern, titan og kalsiumoksid, og kan inneholde spormengder av arsen, krom, sink og kadmium.⁹⁷ Rødslam er sterkt basisk (pH på 13,2 eller mer) grunnet behandlingen med lut.⁹⁸ Det er et svært finkornet materiale som får en pudderkonsistens når det tørker.

Den indiske organisasjonen IPT (*The Indian People's Tribunal on Environment and Human Rights*)⁹⁹ har observert avfallshåndteringen under et besøk ved anlegget i Mettur i

⁹¹ http://www.malco-india.com/ass_loc.asp

⁹² <http://www.vedantaresources.com/groupstructure.htm>

⁹³ <http://www.malco-india.com/mining.asp>

⁹⁴ Moody, Roger 2006: *Report on Malco and field trip to Mettur Dam*. Utredning på oppdrag av rådet, finnes i rådets arkiv.

⁹⁵ <http://www.malco-india.com>. Det kreves 2-3 tonn bauxitt for å produsere ett tonn alumina og to tonn alumina for å produsere ett tonn aluminium.

⁹⁶ <http://www.malco-india.com/refining.asp> og <http://www.world-aluminium.org/>

⁹⁷ <http://www.world-aluminium.org/environment/challenges/residue.html>, <http://www.cdc.gov/niosh/topics/silica/#Hazard>.

⁹⁸ <http://www.azom.com/details.asp?ArticleID=2071>

⁹⁹ The Indian People's Tribunal on Environment and Human Rights (IPT), <http://www.iptindia.org/>, er en frivillig organisasjon som undersøker saker vedrørende miljø og menneskerettigheter. Den ble opprettet i 1993 med formål: "to conduct fair and credible investigations focusing on issues concerning human rights and environmental justice... [Positioned] as an alternative People's Court that gives voice to the struggles

månedsskiftet april/mai 2005 og rapporterer følgende: ”On 29 April, 2005, the IPT panel visited a massive “Red Mud” dump on the banks of Stanley Reservoir. A thin bund separates the Red Mud dump from the Reservoir. According to locals, at the reservoir’s high water mark, water comes up to the bund level. They say heavy rains can cause a breach in the embankment that would empty the entire dump into the reservoir.” Og videre: “During its visit, the Panel observed that Red Mud, in the form of a viscous sludge, was being trucked and dumped atop the existing dump. Entire hillsides are covered and filled with Red Mud. The sun-dried red mud is churned up as super-fine powder by the trucks or any passing vehicle. The panel noted that none of the workers or the drivers handling the waste had any form of protective gear except their own handkerchiefs.” IPT påpeker også at deponiet er usikret og åpent tilgjengelig fra alle kanter.¹⁰⁰ Disse forholdene bekreftes også i andre undersøkelser som rådet har fått gjennomført.¹⁰¹

Ifølge Vedantas årsmelding for 2006 produserer Malco i overkant av 136 000 tonn rødslam i året.¹⁰² I årsrapporten for 2006 gir Vedanta inntrykk av en god avfallshåndtering ved anlegget: ”a pioneering initiative taken by Malco for red mud disposal has been welcomed by the pollution control authorities and is becoming recognised as a benchmark in the industry with other alumina manufacturers being advised to adopt this practice.”¹⁰³ Ifølge selskapet blir alt rødslammet etter januar 2006 brukt som tilsetningsstoff i sementproduksjonen.¹⁰⁴

For at rødslam skal kunne benyttes som tilsetningsstoff i sement, må det nøytraliseres eller behandles på annen måte. Hvordan dette håndteres, opplyser selskapet ikke noe om. Rådet har ikke funnet kilder som underbygger at det forekommer en slik omfattende bruk av rødslam i sementproduksjon andre steder.

Etter det rådet er kjent med, ble det fortsatt dumpet ferskt rødslam på deponiene så sent som i april 2007.¹⁰⁵ Rådet finner derfor grunn til å trekke Vedantas påstander om god avfallshåndtering i tvil. Og selv om selskapet ikke lenger skulle deponere nytt rødslam på fabrikkområdet, vil de eksisterende deponiene fremdeles utgjøre en trussel for lokalbefolkningen og miljøet så lenge de ikke sikres.

of grass-root organizations and affected communities.” IPT arbeider gjennom et nettverk av dommere, jurister, menneskerettighetsaktivister, og NGOer for å hjelpe lokale bevegelser med å bringe frem sine saker på nasjonalt og internasjonalt nivå.

¹⁰⁰ Indian People’s Tribunal on Environment and Human Rights (ITP.) 2005: *The Indian People’s Tribunal Report. On Environmental and Human Rights Violations by Chemplast Sanmar and MALCO Industries at Mettur, Tamil Nadu.* Juli 2005, s 21, tilgjengelig på <http://www.iptindia.org/pdf/Mettur.pdf>.

¹⁰¹ Moody, Roger 2006: *Report on Malco and field trip to Mettur Dam* p 3, finnes i rådets arkiv. Feltundersøkelser fra 2005 viser at rødslammet blir dumpet mindre enn 10 m fra høyvannsmarket for reservoaret adskilt av en smal voll.

¹⁰² Vedanta Resources plc. 2006: Annual Report 2006, s. 33:

[http://www.vedantaresources.com/uploads/Sustainable%20Development%20Report\(1\).pdf](http://www.vedantaresources.com/uploads/Sustainable%20Development%20Report(1).pdf)

¹⁰³ Se fotnote 102, s. 34.

¹⁰⁴ Se fotnote 102, s. 34.

¹⁰⁵ En indisk journalist som besøkte anlegget i april 2007 observerte at rødslam fremdeles blir dumpet på deponiene. Kommunikasjon med Nityanand Jayaraman, finnes i rådets arkiv.

5.2.3 Miljø og helseeffekter

Deponering av rødslam

Det er en betydelig risiko for at deponeringen av rødslammet kan føre til forurensing av vannreservoaret og elver som renner ut av reservoaret dersom demningen brister. Det er også sannsynlig at kaustisk soda lekker ut i grunnvannet og gjør det uegnet som drikkevann. Store mengder regn kan føre til avrenning og at slammet går over demningen eller at demningen brister.¹⁰⁶ Risikoen øker med økende fyllingsgrad på deponiet. *“The Red Mud dump is a disaster waiting to happen”* ifølge panelet fra *The Indian People’s Tribunal*.¹⁰⁷ Vannreservoaret er drikkevannskilde og nødvendig for vanning av jordbruksland for befolkningen som bor nedstrøms fra reservoaret.

I sommermånedene blåser støvet fra rødslam-deponiet inn i boområdene. Støvet inneholder blant annet silika og rester av lut som kan medføre helsefare.¹⁰⁸ I høringen som IPT gjennomførte under besøket i Mettur, rapporteres det: *“Red mud from Malco is dumped near our house, which is carried into our house by the wind. The odour is intense and causes a lot of breathing problems...All villages lining the Red Mud dump experience breathing distress during summers when Sooravali (whirl-wind) winds blows the dust into the villages.”*¹⁰⁹ Deponiet utgjør dessuten en sikkerhetsrisiko. Det er usikret, og det er rapportert om mange tilfeller der husdyr er kommet inn på deponeringsområdet og har fått sårskader eller er gått tapt.¹¹⁰ Disse tapene er, etter det rådet er kjent med, ikke blitt erstattet av Malco.¹¹¹

Det synes også å være farlige arbeidsforhold på deponiet. Arbeidere har ikke utstyr for å beskytte seg mot støvet eller kjemikaliene i avfallet. IPT observerte under sitt besøk: *“The workers were covered from head to toe in a fine layer of Red Mud dust. None of them had any protective gear, although all had covered their noses and mouth with handkerchiefs or*

¹⁰⁶ Indian People’s Tribunal on Environment and Human Rights (ITP). *The Indian People’s Tribunal Report. On Environmental and Human Rights Violations by Chemplast Sanmar and MALCO Industries at Mettur, Tamil Nadu*. Juli 2005, s 21. <http://www.iptindia.org/pdf/Mettur.pdf>

¹⁰⁷ Se fotnote 106, s 25. I rapporten vises det til at det har skjedd brudd i Malcos avfallsbassenger tidligere. *“On 18 March, 2004, there were heavy rains, and at night, the MALCO compound wall breached and water from the factory entered Jeeva Nagar and a lot of people’s houses were washed away. They promised compensation and underground drainage. Till date, the company has not delivered on its promise”*

¹⁰⁸ Rødslam inneholder blant annet betydelige mengder jern, aluminium og silika og kan også inneholde spormengder av tungmetaller som arsen, kadmium, krom og bly. Innånding av silikastøv kan over lengre tid føre til utvikling av silikose som er en kronisk lungesykdom, lungekreft og andre alvorlige luftveissykdommer, se for eksempel <http://www.cdc.gov/niosh/topics/silica/#Hazard>. Avhengig av bauxittens sammensetning vil også tungmetaller som arsen, krom og kadmium kunne medføre helsefare. Se for eksempel USEPA, Office of Solid Waste 1990: *Report To Congress On Special Wastes From Mineral Processing*, tilgjengelig på <http://www.epa.gov/epaoswer/other/mineral/chapter3.pdf>

¹⁰⁹ Indian People’s Tribunal on Environment and Human Rights (ITP) 2005: *The Indian People’s Tribunal Report. On Environmental and Human Rights Violations by Chemplast Sanmar and MALCO Industries at Mettur, Tamil Nadu*. Juli 2005, s 21. <http://www.iptindia.org/pdf/Mettur.pdf>

¹¹⁰ Se fotnote 109, s 28.

¹¹¹ Anklagene rettet mot MALCO har kommet fra flere hold. Anklager om forurensing og tap av buskap ble fremlagt av West Gonur Farmers Welfare Association i desember 2005 på vegne av 80 bønder. Ministry of Environment and Forest (MoEF) ba MALCO om å svare på anklagene i brev av 6. januar 2006. 11. januar 2006 sendte West Gonur Farmers Welfare Association en ny klage til myndighetene, der de gjentok påstandene om at dumpingen av rødslam har medført omfattende forurensing og dødsfall hos husdyr i områdene Desai Nagar, Thengalvarai and Thippampatti, tilgjengelig på http://www.sipcotcuddalore.com/pr_110106.html. Rådet er ikke kjent med at MALCO har svart på henvendelsen fra MoEF.

other pieces of cloth. Despite the caustic nature of the Red Mud, most of them were casually clad in ordinary shoes or even sandals."¹¹² Rådet er ikke kjent med at Malco har respondert på anklagene fra lokalbefolkningen eller anklagene om dårlige arbeidsforhold.

Rapportene ovenfor tyder på at deponeringen av rødslam slik det praktiseres ved Malcos anlegg, utgjør en risiko for alvorlige skader på miljø og arbeidernes og lokalbefolkningens helse. Spredningen av støv fra deponiene vil dessuten medføre at forurensningene spres over et større område. Dette er ikke i samsvar med internasjonal praksis for deponering av rødslam, hvor det kreves tette (bunn- og sidetetting) og sikrede deponier, og hvor deponier som er i bruk, sprayes regelmessig med vann for å hindre støvforurensning.¹¹³ Langsiktig behandling kan innebære nøytralisering og tildekking av deponiene med jord for tilplantning.

Andre deler av MALCOs virksomhet

Det har også vært reist sterk kritikk mot selskapets gruvevirksomhet, forurensinger fra smelteverket og kraftverket, samt arbeidsforholdene for arbeiderne på grunn av helse- og miljøvirkningene dette skaper.

Malcos bauxittforekomster ligger på åsrygger. Bauxitten utvinnes ved at åstoppen fjernes. Avdekningsmasser og gråberg blandes og dumpes nedover åssidene i stedet for at det brukes til rehabilitering av området. Denne utvinningsmetoden har store, negative konsekvenser for vannhusholdningen i området med fare for at slettelandet nedenfor tørker ut. Vegetasjon og dyreliv blir skadelidende med større fare for erosjon. Lokalbefolkningen rapporterer om at vassdrag har tørket ut og at jordbruksområder oversvømmes i regntiden. Dette gjør jordbruksdrift i området vanskelig.¹¹⁴

Smelting og raffinering av aluminium kan medføre betydelig luftforurensninger i form av blant annet fluorider, PAH,¹¹⁵ støv, svovel og betydelige mengder drivhusgasser. Utslippene vil være avhengig av prosess teknologi, driften av anlegget og renseteknologi. Malco bruker såkalte Søderbergovner i smelteverket, som generelt er mer forurensende enn såkalt pre-bake teknologi.¹¹⁶ Vedanta opplyser i sin CSR rapport at Malco er i ferd med å installere et renseanlegg for å redusere utslipp av fluorider og tiltak for å redusere støv.¹¹⁷

Innbyggerne i området opplever imidlertid at luftforurensningen er blitt verre, at de blir syke, og at det er farlige arbeidsforhold ved smelteverket. Det rapporteres om at ukvalifisert

¹¹² Se fotnote 106 s 22-23.

¹¹³ World Bank 1998: *Pollution Prevention and Abatement Handbook.*, tilgjengelig på http://www-wds.worldbank.org/external/default/main?pagePK=64193027&piPK=64187937&theSitePK=523679&menuPK=64187510&searchMenuPK=64187283&siteName=WDS&entityID=000094946_99040905052283

¹¹⁴ Nostromo Research and the India. Resource Center 2005: *Vedanta Resources plc Counter Report 2005: Ravages through India*, s. 10., tilgjengelig på <http://www.indiaresource.org/issues/globalization/2005/RavagesThroughIndia28.pdf>

¹¹⁵ PAH, polyaromatiske hydrokarboner, er forbindelser som dannes ved all ufullstendig forbrenning av organisk materiale. De er klassifisert som miljøgifter og kreftfremkallende, og er regulert gjennom blant annet OSPAR konvensjonen av 1992 og UN-ECE protokollen om persistente organiske forbindelser av 1998, se for eksempel http://www.unece.org/env/lrtap/pops_h1.htm og http://www.miljostatus.no/templates/pagewide_2828.aspx

¹¹⁶ Prebake teknologi regnes for å være best tilgjengelig teknologi. Søderbergovnene ved Norsk Hydros verk i Årdal er i ferd med å bli faset ut på grunn av utslippskrav til blant annet PAH fra Statens Forurensningstilsyn.

¹¹⁷ Vedanta Resources plc 2005: *Delivery and Growth. Sustainable Development Report* s. 37, tilgjengelig på [http://www.vedantaresources.com/uploads/Sustainable%20Development%20Report\(1\).pdf](http://www.vedantaresources.com/uploads/Sustainable%20Development%20Report(1).pdf)

og innleid arbeidskraft brukes til farlige arbeidsoperasjoner uten opplæring, at det skjer mange ulykker og skader, og at arbeidere blir syke av luftforurensningen i ovnshallene.¹¹⁸ Malco er også anklaget for ikke å ha gitt kompensasjon til arbeidere som er blitt skadet.

Det er videre rapportert om betydelige forurensninger fra kullkraftverket og håndteringen av kull. *The Indian People's Tribunal on Environment and Human Rights* skriver i sin oppsummering fra høringen i lokalsamfunnet: "Air pollution from the refinery/smelter complex, soot deposits from the Thermal power plant, and regular noise pollution (including explosions) in the Thermal power plant comprise the bulk of pollution-related complaints from the community."¹¹⁹ Kullet fraktes på åpne samlebånd fra kullageret og inn kraftverket. Samlebåndene går over boligområder, og fører til at folk blir utsatt for en betydelig kullstøvforurensning.¹²⁰ Det er en risiko for at det i slike sammenhenger oppstår helseplager som kan relateres til støv og utslipp av svovel (sviskader, luftveissykdommer, etc).

5.3 Bharat Aluminium Co

Bharat Aluminium Co. Ltd. (BALCO), tidligere et statseid selskap, ble kjøpt opp av Sterlite Industries in 2001.¹²¹

BALCO driver to bauxittgruver, *the Mainpat and Bodai-Daldali bauxite mines*, i nærheten av Chhattisgarh. Ifølge selskapet er Mainpat-gruven for tiden den viktigste med en produksjon på 565 300 tonn bauxitt i produksjonsåret 2005-06.¹²² Gruvene drives som dagbrudd, og etter utvinning blir malmen sortert og fraktet med lastebil til det såkalte Korba-komplekset for raffinering videreforedling til aluminium og aluminiumsprodukter.¹²³

Selskapet er anklaget for blant annet brudd på arbeidstakerrettigheter, for å true og trakassere arbeidere og for å tvinge stammefolk til å flytte fra sine landsbyer. Balco er beskyldt for å ha svært dårlige lønnsvilkår og til dels farlige arbeidsforhold i bauxittgruvene i Mainpat og Bodai-Daldali. Selskapet er videre anklaget for å ha trakassert streikende arbeidere og for ulovlig hogst av 50 000 trær i forbindelse med utvidelsen av det såkalte Korba-prosjektet.¹²⁴

¹¹⁸ Indian People's Tribunal on Environment and Human Rights (ITP) 2005: *The Indian People's Tribunal Report. On Environmental and Human Rights Violations by Chemplast Sanmar and MALCO Industries at Mettur, Tamil Nadu*. Juli 2005, s. 22, tilgjengelig på <http://www.iptindia.org/pdf/Mettur.pdf>

¹¹⁹ Se fotnote 118.

¹²⁰ Se fotnote 118. Som panelet observerte: "They complained of coal dust from the conveyor belt overhead. One provision store vendor showed us items such as toothpaste, soaps, and detergent packets from his shop. They were all covered in soot. Another young boy brought us the cloth they had used to filter the water that morning. It had a thick layer of soot and silt on it. People say the soot inside houses causes cracked feet."

¹²¹ <http://www.balcoindia.com/history.asp>

¹²² <http://www.balcoindia.com/mining.asp>

¹²³ <http://www.balcoindia.com/mining.asp> Raffineriet har en årlig produksjonskapasitet på 200 000 tonn aluminoksid, som er råstoff for videre produksjon av aluminium. Aluminium blir produsert i to smelteverk med både Søderberg og pre-bake teknologi. Produksjonskapasiteten er på 350 000 tonn aluminium årlig, se http://www.balcoindia.com/ass_loc.asp. I Korba-komplekset inngår også fire valseverk, tre blokkstøperier og et kullkraftverk med en kapasitet på 819 MW, se <http://www.balcoindia.com/history.asp>

¹²⁴ Nostromo Research and the India Resource Center, "Vedanta Resources plc Counter Report 2005: *Ravages through India*," s. 9, tilgjengelig på <http://www.indiaresource.org/issues/globalization/2005/RavagesThroughIndia28.pdf>. Ved Mainpat gruven møtte representanter for India Resource Center og Nostromo Research "around 30 tribal workers, un-

Av disse anklagene har Rådet vurdert anklagene om tvangsflytting av stammefolk.

5.3.1 Tvangsflytting av stammefolk

I 2005 gjennomførte Vedanta prøveboringer etter bauxitt i Bodai-Daldali, i Kawardha-distriktet sørvest i delstaten Chattisgarh, og i midten av 2006 ble nye bauxittbrudd åpnet. Bodai-Daldali ligger i umiddelbar nærhet til Kanha-nasjonalparken, en av de mest kjente vernede skogområder i India.¹²⁵ Selskapets konsesjonsområde er på 20 km² på toppen av et platå som vender ut mot nasjonalparken. Dette platået har vært og er leveområdet til fire såkalte *Adivasi* (stammefolk) landsbyer.

I forbindelse med gruvedriften er selskapet beskyldt for å ha tvangsflyttet stammefolk uten å sørge for en tilstrekkelig kompensasjon som kunne gi dem et levestandard. I 2005 ble beboerne i Baigha-landsbyen uten rettslig grunnlag fordrevet fra hjemmene sine og plassert på slettlandet i et eksisterende lokalsamfunn.¹²⁶ Baigha-familiene fikk boliger som var bygget av Balco, men måtte forlate jordbruksland, avlinger og buskap, og synes nå å måtte livnære seg på halvparten av det jordbruksarealet som de tidligere eide.¹²⁷

Det er rapportert at tyve familier ble tvunget til å flytte fra Bodai-Daldali mellom april og juli 2005.¹²⁸ Chattisgarhs *Chief Minister*, Ramon Singh, har i den forbindelse uttalt at familienes levestandard er uakseptable, og at gruvedriften fullstendig har ødelagt deres hjem og levestandard. Han har videre uttalt at familiene burde gis "*early and proper rehabilitation*" og "*sufficient and safe agricultural and housing land to compensate.*"¹²⁹

Etter et besøk i Bodai-Daldali i mars 2006 bekreftet den indiske filmregissøren, Vinod Raja, at ytterligere 30 familier var kommet til, og som har tilsvarende vanskelige levestandard.¹³⁰ Familiene ble tvunget til å forlate områdene som tradisjonelt hadde tilhørt dem, når gruvedriften trengte seg inn på jordbruksområdene og landsbyen deres.

Ifølge informasjon som rådet har fått tilgang til, var tre av fire landsbyer (Kesra, Sapnadar og Bareema) ødelagt per februar 2007, mens stammefolk i en annen landsby (Kudaridih) var blitt, eller i ferd med å bli, fordrevet.¹³¹ Av 112 personer som hadde tapt sine

helmeted, clad in shirts and sarees under the blazing sun, as lasteritic overburden was blasted." Arbeiderne berettet at på en god dag kunne mannlige arbeidere tjene omtrent 60 rupees (vel 8 NOK) på, med håndkraft, å levere et tonn malm, mens kvinner tjener litt mindre. Arbeiderne klaget over at selskapet ikke sørger for noen form for helsestjenester. Ved ulykker må de selv sørge for å få transportert skadede arbeidere til behandling. Arbeiderne lever i egne bosettinger i nærheten av dagbruddet uten strøm eller tilfredsstillende vannforsyning. De er også plaget av helsefarlig støv og forurensning fra gruvevirksomheten som blåser inn over hjemmene deres.

¹²⁵ <http://www.indianwildlifeportal.com/national-parks/kanha-national-park.html>

¹²⁶ Nostromo Research and the India Resource Center 2005: *Vedanta Resources plc Counter Report 2005: Ravages through India*, s. 10. "*They had to leave behind their crops of maize, oil seed, gram and mustard, abandoning their cows, buffalos and goats, and are apparently now trying to survive on half the acreage they once possessed*", tilgjengelig på <http://www.indiaresource.org/issues/globalization/2005/RavagesThroughIndia28.pdf>

¹²⁷ Se fotnote 126.

¹²⁸ Moody, Roger 2006: *BALCO Report*, s. 4. Utarbeidet på oppdrag fra rådet, finnes i rådets arkiv.

¹²⁹ Se fotnote 128.

¹³⁰ Se fotnote 128. Vinod Raja har laget flere dokumentarfilmer om stammefolk i India og er assosiert med miljø- og menneskerettighetsbevegelser.

¹³¹ Korrespondanse mellom rådet og en indisk freelance journalist som gjorde undersøkelser i området i januar-februar 2007, finnes i rådets arkiv.

landområder, er det bare 50 som synes å ha mottatt kompensasjon fra selskapet, tilsvarende 3 000 rupier (420 kr) per mål.¹³²

Rådet er kjent med at *Samatha Judgement* av 1997,¹³³ en dom avsagt av indisk høyesterett, fastlegger at Advasi (stamme)-områder, såkalte *Schedule V* områder, ikke kan overføres til private selskaper (se egen omtale i avsnitt 5.4.6). Det kan synes som om Balco's raffinering i Korba ligger innenfor et slikt område,¹³⁴ men det er uklart hvorvidt stammefolkene er tvangsflyttet fra et *Schedule V* område.

5.4 Vedanta Alumina Ltd

Vedanta Alumina er i ferd med å bygge et nytt integrert aluminiumsverk i delstaten Orissa i Øst-India. Virksomheten omfatter gruvedrift med uttak av 3 millioner tonn bauxitt årlig i Niyamgiri-åsene, et raffinering i Lanjigarh med en kapasitet på 1-1,4 millioner tonn alumina årlig ved foten av Niyamgiri-åsene og et smelteverk med en årskapasitet på 250 000 tonn aluminium i Brindamal i Jharsaguda-distriktet, ca 350 km fra raffinering.

Selskapet har ennå ikke fått tillatelse til gruvedrift, men stammefolk som har holdt til i Niyamgiri-åsene, er tvangsflyttet ut av området. Raffinering er ferdigstilt, og byggingen av smelteverket er startet opp og produksjonen forventes å starte i andre halvdel av 2009.¹³⁵

Rådets vurdering gjelder den planlagte gruvedriften og raffinering.

Rådet er kjent med at Vedanta også er anklaget for ulovlig å ha startet byggingen av smelteverket i Brindamal/Jharsaguda-distriktet, og at dette har vært påklaget til miljømyndighetene i Orissa.¹³⁶ Rådet har ikke utredet denne saken, men konstaterer at forurensningsmyndighetene i Orissa i brev av 8. februar 2007 beordret selskapet til å stanse byggingen av smelteverket inntil en tillatelse fra myndighetene foreligger: "*The Regional Officer, SPC Board, Sambalpur has reported that you have started civil construction and mechanical erection of power plant, smelter plant, and green anode plant with approach road without obtaining environmental clearance from MoEF, Govt. of India. You are therefore, directed to stop all construction activities till you obtain environmental clearance from MoEF, Govt. of India, New Dehli and report compliance.*"¹³⁷ Rådet vet ikke om byggingen av anlegget er stanset.

¹³² Se fotnote 131.

¹³³ Høyesterettsdommen fastslår "as void and impermissible all transfer of land belonging to the State of Andhra Pradesh at any time in the past or present in "Scheduled areas Schedule Areas Scheduled areas" to non-tribals and all mining leases or prospecting licenses when so ever granted by the concerned State Government in such areas to non-tribals, see", se http://www.agragamee.org/discussion_appeal.htm

¹³⁴ Overseas Development Institute, UK, www.odi.org.uk/Livelihoodoptions/forum/sched-areas/about/schedVareas.htm

¹³⁵ Vedanta Resources Plc 2007: *Production Results for the Fourth Quarter and Full Year Ended 31 March 2007*, Pressemelding, tilgjengelig på http://www.vedantaresources.com/uploads/2007%20and%20Q4%20Production%20Release_Final.pdf

¹³⁶ Mines and Communities 2006: Another Vedanta Violation claimed. 30.07.06, tilgjengelig på <http://www.minesandcommunities.org/Action/press1175.htm>

¹³⁷ Brev fra State Pollution Control Board, Orissa til Vedanta, Alumina av 08.02.07, vedr. *Construction activities of M/s Vedanta Alumina Ltd. At -Jharsuguda- public complaint regarding*. Finnes i rådets arkiv.

5.4.1 Anklager mot Vedanta Alumina

Vedanta er anklaget for medvirkning til brudd på menneskerettigheter, herunder tvangsflytting, trusler og overgrep mot innbyggerne i området i forbindelse med den planlagte gruvedriften i Niyamgiri-åsene, brudd på nasjonale lover og for å ha villedet og gitt falske opplysninger slik at myndighetenes miljøgodkjenning for raffineriet ble gitt på et feilaktig grunnlag. Det er hevdet at gruvedriften vil gi alvorlige og irreversible virkninger i et økologisk særlig verdifullt område, og at forurensningene og avfallsdeponering fra raffineriet vil ødelegge vannforsyningen og forurense drikkevannskildene i området.

The Central Empowered Committee (CEC), en komité oppnevnt av Indias høyesterett, vurderte i 2004/2005 anklagene fra lokalbefolkningen og flere lokale frivillige organisasjoner, blant annet gjennom omfattende høringer og egne utredninger. CECs utredninger er et viktig grunnlag for rådets vurdering i denne saken.

5.4.2 Gruvedrift i Niyamgiri Hills

Vedanta inngikk i 2003 en *Memorandum of Understanding* med delstatsmyndighetene i Orissa om å bygge et raffineri for produksjon av alumina og et kullkraftverk og om å utvikle gruvedrift ved Lanjigarh i Kalahandi-distriktet.¹³⁸

Den planlagte gruvevirksomheten vil foregå i den nordvestre delen av Niyamgiri-åsene sør i Orissa. Området er en del av *the Eastern Ghats* som ligger 65 km fra Bhawanipatna by i Kalahandi distriktet i delstaten Orissa.¹³⁹ Åskjeden består av 250 km² med skog.¹⁴⁰ Det foreslåtte raffineriet og gruvedriften vil til sammen legge beslag på 6,6 km², hvorav selve raffineriet krever ca 60 dekar med skog.¹⁴¹

Vedanta planlegger å ta ut 3 millioner tonn bauxitt i året, og bauxittreservene har en forventet levetid på 23 år. Gruven skal drives som et dagbrudd.¹⁴² Bauxitten vil bli malt og fraktet med transportbånd til raffineriet som er plassert ved foten av åsen.¹⁴³ Det er ventet at gruvedriften vil senke nivået på landskapet med 10-15 meter.¹⁴⁴

¹³⁸ Central Empowerment Committee (CEC) 2005: *Report in ia no. 1324 regarding the alumina refinery plant being set up by m/s Vedanta Alumina Limited at Lanjigarh in Kalahandi district, Orissa*, 21.09.05, s.7 og s. 50. "The agreement signed between the Orissa Mining Corporation (OMC) and M/s Vedanta for establishment of a joint venture company for bauxite mining from Niyamgiri Hills, Lanjigarh and another mine provides that though the mining lease will be in the name of the OMC and it will be responsible for securing and complying with all the statutory approvals and legal requirements, M/s Vedanta will be de facto managing the mines and will be the principal beneficiary on payment of development charges, royalty and other statutory dues," tilgjengelig på

<http://www.indiaresource.org/issues/globalization/2005/CECSep2005cancellicense.html>

¹³⁹ Environmental Protection Group, Orissa: *A brief report on Ecological and Biodiversity Importance of Niyamgiri Hill and Implications of Bauxite Mining*, tilgjengelig på

<http://www.freewebs.com/epgorissa/niyamgiri.pdf>

¹⁴⁰ Wildlife Institute of India (WII) : *Studies on impact of proposed Lanjigarh bauxite mining on biodiversity including wildlife and its habitat*. Gjennomført på oppdrag av Ministry of Environment and Forest (MoEF), tilgjengelig på: <http://www.freewebs.com/epgorissa/WII%20Report%20on%20Niyamgiri.pdf>

¹⁴¹ Se fotnote 138, s. 1 og fotnote 140

¹⁴² Se fotnote 139.

¹⁴³ The Hindu Business Line. 08.08.06 *A struggle to save Niyamgiri forest*.

<http://www.thehindubusinessline.com/2004/08/08/stories/2004080801141600.htm>

¹⁴⁴ Se fotnote 140.

Niyamgiri-åsene er hjem for flere stammefolk, blant annet *Dongaria Kondh*.¹⁴⁵ Gruveprosjektet vil innebære at 102 familier må flyttes fra området. Noen av disse er allerede flyttet i forbindelse med byggingen av raffineriet (se avsnitt 5.4.6 for nærmere omtale).¹⁴⁶ Vedanta har søkt om, men så langt ikke fått tillatelse til gruvedrift i området.

Potensielle miljøeffekter av gruvedriften

Niyamgiri-åsene har et rikt biologisk mangfold og er nedslagsfelt for flere vassdrag i området. På grunn av områdets artsrikdom har myndighetene i Orissa foreslått å verne en del av området som elefantreservat.¹⁴⁷ Området er også habitat for blant annet leoparder, tigre, mange fuglearter og sjeldne planter (blant annet medisinerplanter), hvorav flere er truede.¹⁴⁸

Bauxitt er en porøs bergart med stor evne til å holde på vann. Bergartens vannkonserverende egenskaper fører til at nedbør i regntiden opptas i bergarten og avgis sakte gjennom hele året. Mange vassdrag med helårig vannføring har sitt utspring i Niyamgiri-åsene, og disse utgjør en permanent vannkilde for et stort område.¹⁴⁹

Skogforvalteren (*the Chief Conservator of Forests*) i Miljøverndepartementets regionkontor i Bhubaneswar innserte det planlagte gruveområdet og fremhevet i sin rapport bekymring for at inngrepene ville forandre vanntilstrømningen og naturlige dreneringssystemer.¹⁵⁰ Faren for at gruvedrift vil gjøre området tørrere og redusere vanntilførselen til to av de større elvene, Vamsdhara-elven og Nagvalli-elven, ble også påpekt av *Wildlife Institute of India*'s undersøkelse.¹⁵¹ Dette er to av Sør-Orissas hovedelver, og de forsyner millioner av mennesker med drikkevann og vann til jordbruk. Vurderingen er videre at grunnvannsressursene mest sannsynlig vil bli negativt påvirket både med hensyn til mengde og kvalitet, og det vil være en fare for at vassdrag som nå har stabil vannføring hele året, kan tørke ut. Dessuten vil gruvedrift medføre økt erosjon og forurensning av vassdragene, og dette vil redusere vannkvaliteten og påvirke habitater i og langs vassdraget negativt.¹⁵² *The Wildlife Institute of India* som har vurdert konsekvensene av gruvedriften, hevder at: "*the threats posed by the proposed project to this important ecosystem will lead to irreversible changes in the ecological characteristics of the area.*"¹⁵³

¹⁴⁵ Se fotnote 140.

¹⁴⁶ CEC 2005: *Report in ia no. 1324 regarding the alumina refinery plant being set up by m/s Vedanta Alumina Limited at Lanjigarh in Kalahandi district, Orissa 21.09.05*, s.1, tilgjengelig på <http://www.indiaresource.org/issues/globalization/2005/CECSep2005cancellicense.html>

¹⁴⁷ Wildlife Institute of India (WII) : *Studies on impact of proposed Lanjigarh bauxite mining on biodiversity including wildlife and its habitat*,. Kapittel 4, tilgjengelig på: <http://www.freewebs.com/epgorissa/WII%20Report%20on%20Niyamgiri.pdf>, se fotnote 138, s 10.

¹⁴⁸ Se fotnote 147 og fotnote 139, s. 7-10. Vegetasjonen består av mer enn 300 plantearter og inkluderer rundt 50 arter av medisinerplanter. Seks av planteartene står på World Conservation Union's (IUCN) rødliste. Området inneholder også plantearter som vil utgjøre en viktig genetisk ressurs for utvikling av hybrider til dagens kultiverte varianter.

¹⁴⁹ CEC 20 2005: *Report in ia no. 1324 regarding the alumina refinery plant being set up by m/s Vedanta Alumina Limited at Lanjigarh in Kalahandi district, Orissa 21.09.05*, s 22. 36 vassdrag har sitt utspring innenfor det planlagte gruveområdet, tilgjengelig på <http://www.indiaresource.org/issues/globalization/2005/CECSep2005cancellicense.html>

¹⁵⁰ Referert til i WIIs rapport, se fotnote 147 s. 7.

¹⁵¹ Se fotnote 147 s. 18.

¹⁵² Se fotnote 149 s. 22 og fotnote 147.

¹⁵³ Se fotnote 147, kapittel 5.5.

5.4.3 Raffineriet ved Lanjigarh

Ved foten av Niyamgiri-åsene er Vedanta i ferd med å bygge et raffineri for produksjon av alumina med en kapasitet på 1-1,4 millioner tonn i året. Nærheten til bauxittforekomsten var viktig for lokaliseringen av raffineriet.¹⁵⁴ Produksjonsprosessen vil være den samme som for Malcos anlegg, se avsnitt 5.2.2. Energibehovet for gruvedriften og smelteverket vil bli dekket av et 75 MW kullkraftverk.

Raffineriet vil i tillegg til alumina produsere 2-3 millioner tonn rødslam i året. Etter det rådet kjenner til, er det planlagt rødslamdeponier i kunstige dammer plassert på bredden av Vamsdhara-elven.¹⁵⁵ Det er særlig dette det har vært reist kritikk mot. Ved en flom kan deponiet oversvømmes, eller det kan oppstå brudd i deponiveggen slik at avfall renner ut i elven. Dessuten vil kjemikalier kunne sive ned i grunnvannet og elven og påvirke vannkvaliteten over store områder.¹⁵⁶ Selv om avfallet blir deponert i dammer, er det fare for at dammene vil tørke inn i sommersesongen. Dette fører til at støv fra deponiene spres med vinden, slik man har erfaring med fra deponeringen av rødslam ved Malcos anlegg (se avsnitt 5.2.3).¹⁵⁷

Raffineriet vil ha et betydelig vannforbruk. I miljøkonsekvensvurderingen ble uttak fra Vamsdhara-elven utredet.¹⁵⁸ Selskapet har senere besluttet å ta ut vann fra en annen elv, Tel-elven. Miljøkonsekvensene av dette er ikke utredet, og ifølge CEC gir selskapet misvisende informasjon og bagatelliserer de potensielle negative effektene vannuttaket kan ha.¹⁵⁹

5.4.4 Misvisende informasjon og brudd på lover og prosedyrer

Gruvedriften og raffineriet har fra starten av vært ansett som et integrert prosjekt, også av Vedanta, der lokaliseringen av raffineriet i nærheten av bauxittgruven har vært vurdert som viktig for prosjektets lønnsomhet. På grunn av at Niyamgiri-åsene er leveområde for flere stammefolk (se avsnitt 5.4.6) og på grunn av miljøforholdene som er omtalt ovenfor, har guveprosjektet møtt betydelig lokal motstand. Vedanta er anklaget for å ha gitt misvisende informasjon til myndighetene for å øke sjansene for å få godkjent gruvedrift. Vedanta er beskyldt for bevisst å ha skjult at skogområder også inngår i raffineriprojektet, og for å ha startet byggingen av raffineriet før myndighetene hadde gitt godkjenning.¹⁶⁰

¹⁵⁴ Se fotnote 149, avsnitt 25.

¹⁵⁵ Mines and Communities 2006: *Vedanta at Centre of Many Storms*, 05.05.06, tilgjengelig på <http://www.minesandcommunities.org/Action/press1181.htm> En kartskisse fra miljøvurderingen som ligger til grunn for prosjektet (Rapid Environmental Impact Assessment), viser at rødslamdeponiet er planlagt langs og delvis på begge sider av elven.

¹⁵⁶ CEC 2005: *Report in ia no. 1324 regarding the alumina refinery plant being set up by m/s Vedanta Alumina Limited at Lanjigarh in Kalahandi district, Orissa*, 21.09.05, s 4, tilgjengelig på <http://www.indiaresource.org/issues/globalization/2005/CECSep2005cancellicense.html>

¹⁵⁷ Kommunikasjon med Environmental Protection Group (EPG) Orissa 11.09.06, finnes i rådets arkiv.

¹⁵⁸ Environmental Protection Group, Orissa: *A brief report on Ecological and Biodiversity Importance of Niyamgiri Hill and Implications of Bauxite Mining*, s.6, tilgjengelig på <http://www.freewebs.com/epgorissa/niyamgiri.pdf>

¹⁵⁹ Se fotnote 156, s 23. Elven er en viktig kilde for drikkevann og vann til irrigasjon for hundre tusenvis av mennesker i Bolangir distriktet nedstrøms. Ifølge CEC er konsekvensene av et uttak på 30 000 m³ vann per dag ikke utredet. Det er en risiko for at uttaket vil kunne redusere vannstrømmen betydelig.

¹⁶⁰ Se fotnote 156, s. 1. Anklagene ble fremført av Wildlife Society of Orissa and Academy of Mountains og presentert for CEC.

The Central Empowered Committee har gransket saken og avga en rapport og anbefaling til Høyesterett om prosjektet i september 2005 og en tilleggsrapport i februar 2006.¹⁶¹ Rapportene har vært viktige grunnlag for rådets vurdering.

Vedanta søkte Miljøverndepartementet (*Ministry of Environment and Forests*, MoEF) i 2003 om miljøgodkjenning for raffineriet. I søknaden ga selskapet feilaktig informasjon om at raffineriet ikke vil legge beslag på skogområder. Dermed unngikk Vedanta å måtte søke om å få godkjent omdisponeringen av skog, som igjen er en forutsetning for at myndighetene kan vurdere å gi såkalt miljøgodkjenning (*environmental clearance*) for prosjektet. Av saksbehandlingen fremgår det at Miljøverndepartementet i utgangspunktet ønsket å behandle miljøgodkjenningene for raffineriet sammen med miljøgodkjenningen for gruvedriften i Niyamgiri.¹⁶² Vedanta argumenterte imidlertid for at prosjektet ikke kunne behandles som én enhet siden det ville det ta tre år å bygge raffineriet, men kun ett år å åpne graven. Den 22. september 2004 fikk selskapet Miljøverndepartementets miljøgodkjenning for bygging av raffineriet uavhengig av gruvedriften. Godkjenningen er basert på at raffineriet ikke vil kreve bruk av skogområder.¹⁶³

CECs granskningsrapport viser imidlertid at Vedanta en måned tidligere, 16. august 2004, mens søknaden om miljøgodkjenning for raffineriet var til behandling, hadde sendt inn søknad om omdisponering av skog til skogavdelingen i MoEF. Av søknaden fremgår det at selskapet vil måtte bruke skogarealer for bygging av raffineriet, herunder også vernede skogområder.¹⁶⁴ Dette fikk CEC til å konstatere: "*Thus though forest land was required for the project, the environmental clearance was sought stating that no forest land was required and during the pendency of the application for the environmental clearance, a proposal for the use of the forest land for the same project was submitted for seeking the approval under the FC [Forest Conservation] Act;*"¹⁶⁵

Vedanta fortsatte byggingen av raffineriet. I februar 2005 utstedte MoEFs skogavdeling en såkalt *show cause notice* til selskapet for brudd på skogloven for å ha ryddet og planert skogteiger. Departementet ga den 23. mai 2005 ordre om at byggingen av raffineriet skulle stoppes. Vedanta argumenterte da for at raffineriet likevel ville kunne bygges uten å benytte skog, og at pålegget fra Miljøverndepartementet derfor ikke var relevant.¹⁶⁶ Selskapet trakk deretter tilbake søknaden om bruk av skogområdene, noe som departementet aksepterte etter anbefalinger fra delstatsmyndighetene i Orissa. Samtidig trakk departementet tilbake stopp-ordren til selskapet. På bakgrunn av dette konkluderte CEC: "*Apparently, the proposal for obtaining forest clearance has been withdrawn by M/s Vedanta to basically circumvent the 'stop work' order issued by the MoEF,*" og videre "*If the forestry clearance proposal itself had not been withdrawn by M/s Vedanta and the withdrawal not accepted by*

¹⁶¹ Se fotnote 156, samt CEC 2007: *Supplementary Report in no. 1324 and 1474 Regarding the Alumina Refinery Plant being set up by M/S Vedanta Alumina Limited*, finnes i rådets arkiv..

¹⁶² CEC 2005 20: *Report in ia no. 1324 regarding the alumina refinery plant being set up by m/s Vedanta Alumina Limited at Lanjigarh in Kalahandi district, Orissa*, 21.09.05, s 17, tilgjengelig på <http://www.indiaresource.org/issues/globalization/2005/CECSep2005cancellicense.html>

¹⁶³ Se fotnote 162, s.17.

¹⁶⁴ Se fotnote 162, s. 41-41. "*On 16.8.2004 a proposal for allowing the use of 58.943 ha. forest land, consisting of 28.943 acre of "Gramya Jungle Jogy" land and 30 ha. of reserve forest, was moved under the FC Act through the State Government to the MoEF. Out of the above, 26.123 ha. forest land was required for the refinery, 25.82 ha. for the mine access road and the balance 7.0 ha. was required for the construction of the conveyor belt for the transportation of the mineral from the mine site to the plant.*"

¹⁶⁵ Se fotnote 162, s. 42.

¹⁶⁶ Se fotnote 162, s. 19.

the MoEF, the work on the alumina refinery would necessarily have had to be stopped till the entire matter was examined by this Hon'ble Court."¹⁶⁷

CEC vurderer Vedantas handlingsmåte i denne saken er et grovt brudd på lover og retningslinjer. Siden selskapet ga uriktig informasjon om prosjektet, er miljøgodkjenningen gitt på feil grunnlag. Komiteen peker også på at godkjenningen for raffineriet og gruvedriften ikke kan behandles uavhengig av hverandre, siden driften av raffineriet er avhengig av bauxitt fra Niyamgiri-åsene, og konkluderer *"By delinking the alumina refinery project from the mining component an undesirable and embarrassing situation has been allowed to happen (by the MoEF) where in the event of Niyamgiri Hills forest not being approved under the FC Act for mining lease, the entire expenditure of about Rs. 4000 crore on the alumina refinery project may become infructuous as the project is unviable in the absence of Niyamgiri Hills mines.*"¹⁶⁸

CEC anbefalte derfor i sin rapport til Høyesterett å oppheve miljøgodkjenningen som ble gitt til raffineriprojektet og å forby gruvedrift i Niyamgiri.¹⁶⁹ Høyesterett tok ikke stilling til anbefalingen fra CEC, men oversendte saken til MoEF for videre utredning. MoEF engasjerte *The Wildlife Institute of India* (WII) til å utrede gruveprosjektets forventede effekter på biodiversitet i Niyamgiri-åsene. Rapporten skulle fremlegges i retten 13.oktober 2006 med departementets anbefaling til høyesterett, men i rettsmøtet ba MoEF om utsettelse for dette.

Etter oppdrag fra Høyesterett har CEC utarbeidet en ny rapport om Vedanta som ble avgitt i januar 2007, der komiteen bekrefter og dels forsterker konklusjonene i sin tidligere rapport. CEC avslutter: *"The expenditure incurred by the Company [Vedanta] on the refinery reveals the certainty of their expectation to get the clearance under the F.C. Act since they would be presenting a fait accompli situation before the concerned authorities and for this scenario M/s Vedanta alone are responsible. Such cavalier attitude towards the laws of the land needs to be discouraged.*"¹⁷⁰

Rådet er ikke kjent med når saken skal behandles i Høyesterett. Selv om de rettslige spørsmålene rundt produksjonstillatelsen ikke er avgjort, opplyser Vedanta at raffineriet er så godt som ferdigstilt, og at testproduksjonen er startet opp.¹⁷¹

5.4.5 Forventede miljøeffekter av raffineriet

Det synes ganske klart at plasseringen av rødslamdeponiene, slik de er planlagt, vil utgjøre en betydelig risiko for at miljø- og helseskader vil kunne oppstå, tilsvarende som ved Malcos anlegg. Selskapet har forsøkt å omgå lover og regler, det har gitt misvisende opplysninger vedrørende sentrale deler av sin virksomhet, og miljøkonsekvensene er ikke tilfredsstillende utredet. Disse momentene bidrar ytterligere til å forsterke risikoen for at selskapet vil forårsake alvorlig miljø- og helseskade.

¹⁶⁷ Se fotnote 162, s. 48

¹⁶⁸ Se fotnote 162, s. 53. 1 indisk crore er en tallenhet som tilsvarer 10 millioner, 1 indisk rupi er ca 0,14 NOK. Det refereres her til en kostnad på ca 5,6 milliarder NOK.

¹⁶⁹ Se fotnote 162, s. 24.

¹⁷⁰ CEC 2007: *Supplementary Report in no. 1324 and 1474 Regarding the Alumina Refinery Plant being set up by M/S Vedanta Alumina Limited*, finnes i rådets arkiv.

¹⁷¹ Vedanta Resources Plc 2007: *Production Results for the Fourth Quarter and Full Year Ended 31 March 2007*, Pressemelding, tilgjengelig på http://www.vedantaresources.com/uploads/Q22007%20and%20Q4%20Production%20Release_Final.pdf

5.4.6 Medvirkning til brudd på menneskerettigheter

Det er fremsatt anklager om at selskapets Lanjigarh/Niyamgiri-prosjekt har hatt store negative konsekvenser for lokalbefolkningens levemåte. Familier er blitt trakassert og truet, stammefolk er blitt tvangsflyttet fra sine beskyttede leveområder, landsbyer er blitt ødelagt og enkelte stammer står i fare for å dø ut på grunn av tvangsflytting. Selskapet er videre beskyldt for å medvirke i lokale politiaksjoner mot demonstranter som er i mot tvangsflyttingen.¹⁷²

I forbindelse med tilretteleggingen for raffineriet er fire *Adivasi*-landsbyer i området allerede blitt jevnet med jorden og stammefolkene flyttet til nye bosettinger.¹⁷³ Det har vært og er betydelig lokal motstand mot prosjektet.

Ifølge *the Supreme Court Central Empowered Committee* (CEC) er området som er allokert til Vedanta i Orissa, en del av et såkalt *Schedule V* område.¹⁷⁴ Det innebærer blant annet at landområder ikke kan overføres til private selskaper uten at de berørte stammefolkene har gitt sitt samtykke. I henhold til loven må det derfor avholdes "Gram Sabha"¹⁷⁵ (et landsbymøte) som skal inkludere alle de landsbyene som vil berøres av gruveprosjektet, i dette tilfelle 12 landsbyer og 5000 innbyggere.¹⁷⁶ En tilslutning fra *Gram Sabha* gjennom et *No Objection Certificate* er nødvendig for at overføringen av land skal være gyldig.¹⁷⁷

Gram Sabha ble avholdt den 26. juni 2002. Ifølge den indiske menneskerettighetsorganisasjonen Samata, var det ingen av de 12 landsbyene som skriftlig ga sin tilslutning til overføring av landområder til Vedanta. På tross av dette synes *Gram Sabha* å ha godkjent det.¹⁷⁸ Det er uklart hvorfor dette skjedde. I tiden før landsbyrådet skulle avholdes, ble det avholdt lokale møter og demonstrasjoner mot prosjektet.¹⁷⁹ Flere

¹⁷² Moody, Roger 2006: *Vedanta Alumina and the Orissa Maelstrom*, Oppdrag fra rådet, finnes i rådets arkiv.

¹⁷³ Environmental Protection Group Orissa 2005: *Niyamgiri under threat*, finnes i rådets arkiv.

¹⁷⁴ Den indiske grunnloven gir visse rettigheter for stammefolk som lever i definerte geografiske områder i India. Det såkalte femte tillegget, "The Fifth Schedule," i grunnloven gir bestemmelser vedrørende forvaltning og kontroll av disse områdene (scheduled areas and scheduled tribes), og er utformet for å gi beskyttelse til *Adivasi*, stammefolk, som lever i disse områdene, se http://www.mmpindia.org/Fifth_Schedule.htm

¹⁷⁵ Artikkel 243 (B) i den indiske grunnloven definerer the Gram Sabha som et offisielt organ på landsbynivå som består av personer som er registrert i manntallet i landsbyene i et distrikt (Panchyat). I henhold til artikkel 243 (A) kan the Gram Sabha "exercise such powers and perform such functions of the village level as the Legislature of a State may, by law, provide," full tekst er tilgjengelig på <http://www.orissa.gov.in/panchayat/73rd%20Amendment.pdf>, se også fotnote 177.

¹⁷⁶ Samata 2003: *A Study on Process of Acquisition of Land for Development of Mining Industry in Schedule-V Areas with a Focus on Violations of PESA in Light of the Mining and the Industrialisation Process in the Schedule-V Areas*, p 90, finnes i rådets arkiv. De tolv landsbyene som påvirkes av gruveprosjektet er: Kinnari, Kopaguda, Bellamba, Boringpoddar, Turiguda, Bundel, Borohota, Ottadwar, Bondoguda, Sindbahal, Basantpoda, and Jaganathpur.

¹⁷⁷ For å stimulere til en større grad av medvirkning, der stammefolk har økt selvstyre i utvikling av sine leveområder, ble den såkalte "Panchayatraj Extension to Scheduled Areas (PESA) Act" vedtatt i 1996. Loven gir blant annet "Gram Sabha" fullmakt til forvaltning og kontroll av egne ressurser, herunder land, vann, skog og mineraler, og spesiell myndighet (functional powers) og ansvar for å sikre stammefolks deltakelse i utviklingen av sine områder i samsvar med deres kultur og tradisjonelle rettigheter over naturressursene. Loven er tilgjengelig på <http://www.odi.org.uk/Livelihoodoptions/forum/sched-areas/about/PanchayatsExtAct.htm>

¹⁷⁸ Se fotnote 176.

¹⁷⁹ Se fotnote 180, s 4. På et lokalt møte som ble avholdt den 16.juni 2002 var det ingen av landsbyene som skrev under på det fremlagte resolusjonsforslaget til fordel for gruveprosjektet, og fire dager før "Gram

interesseorganisasjoner i området mener at lokalbefolkningen kan ha blitt skremt og truet til å stemme i strid med sine egne interesser. Det er rapportert at indiske myndigheter besøkte området mange ganger for å overtale lokalbefolkningen til frivillig å avstå land mot løfter om kompensasjon,¹⁸⁰ og det er fremsatt beskyldninger om at politi i samarbeid med vektere ansatt av Vedanta ble brukt for å skremme innbyggerne.¹⁸¹

Motstanden mot prosjektet synes å ha økt etter *Gram Sabha*, og det er rapportert om at lokalbefolkningen under en demonstrasjon mot prosjektet ble fysisk angrepet av gjenger, som er påstått å være finansiert av Vedanta.¹⁸² Et undersøkelsesteam fra PUCL besøkte fire landsbyer i prosjektområdet to uker etter denne hendelsen og registrerte synlige skader på et tyvetalls personer. Liknende påståtte overgrep refereres det til i CECs granskning: “many were beaten up by the employees of Vedanta.”¹⁸³ “An atmosphere of fear was created through the hired goons, the police and the administration,” og at “many of the tribals were badly beaten up.”¹⁸⁴ Ifølge Amnesty International, som har gjennomført undersøkelser i området, ble protester fra lokalbefolkningen forsøkt stanset av politiet.¹⁸⁵ Amnesty hevder videre at “a large number of subsidiary criminal elements (around 100) from neighbouring towns such as Kesinga and Bhawanipatna operate in these areas using modern four-by-four cars (numbering 25) and intimidate local communities who dare to protest,” og at, “there have been numerous instances of strong surveillance, harassment and intimidation by these elements, who, it is alleged, act on behalf of Vedanta.”¹⁸⁶

Tvangsflytting av stammefolk og konsekvenser for deres levemåter

I CEC-rapporten om Vedantas prosjekt fra september 2005 fastslår CEC at gruvevirksomheten vil innebære tvangsflytting av 102 familier,¹⁸⁷ og refererer, men

Sabha” var i underkant av tusen mennesker samlet ved det lokale tollkontoret for å overlevere en protestnote mot prosjektet til Orissas Chief Minister Naveen Patnik.

¹⁸⁰ Moody, Roger 2006: *Vedanta Alumina and the Orissa Maelstrom*. Rapport utarbeidet på oppdrag av rådet, finnes i rådets arkiv.

¹⁸¹ Samata 2003: *A Study on Process of Acquisition of Land for Development of Mining Industry in Schedule-V Areas with a Focus on Violations of PESA in Light of the Mining and the Industrialisation Process in the Schedule-V Areas*, s. 90, finnes i rådets arkiv.

¹⁸² People’s Union for Civil Liberties-Rayagada & Bhubaneswar Units 2003: *A fact-finding report on physical attack on the villagers agitating against their displacement due to the proposed Sterlite Alumina Project in Lanjigarh Block of Kalahandi district*, Ifølge den indiske menneskerettighetsorganisasjonen the People’s Union for Civil Liberties (PUCL), ble 250 ubevæpnede personer, herunder 150 kvinner og barn, fysisk angrepet da de demonstrerte utenfor politistasjonen i Lanjirgah i et forsøk på å få frigitt en fengslet motstander mot prosjektet. Innbyggerne hevdet at angriperne var medlemmer av en ”ungdomsklubb”, *Yubak Sangha*, som er kjent for å være finansiert av Vedanta, <http://www.pucl.org/Topics/Industries-envirn-resettlement/2003/sterlite.htm>

¹⁸³ The Central Empowered Committee (CEC) 2005: Report in ia no. 1324 regarding the alumina refinery plant being set up by m/s Vedanta Alumina Limited at Lanjigarh in Kalahandi district, Orissa, 21.09.05, para.3, section XV(i), tilgjengelig <http://www.indiaresource.org/issues/globalization/2005/CECSep2005cancellicense.html>

¹⁸⁴ Se fotnote 183. Det heter videre i rapporten: “After being forcibly removed, they(the tribals) were kept under watch and ward by the armed guards of Vedanta and no outsider was allowed to meet them. They were effectively being kept as prisoners.”

¹⁸⁵ Kommunikasjon mellom rådet og Mr.Ramesh Gopalakrishnan, Researcher, South Asia team, Amnesty International. Hans feltundersøkelser vil bli presentert i en rapport om selskaper og menneskerettighetsbrudd innenfor aluminiums- og stålindustrien i Orissa, India. Rapporten vil bli offentliggjort av Amnesty International i July-August 2007. Rapporten beskriver blant annet Vedanta og overgrep mot stammefolk i Orissa, India.

¹⁸⁶ Se fotnote 185.

¹⁸⁷ Se fotnote 183, CEC s. 1.

vrurderer ikke, de alvorlige beskyldningene som er reist mot selskapet vedrørende *“the use of force for evacuating the tribals from their land, non-payment of compensation to the tribals who were traditionally using the Government land for cultivation etc. (by way of encroachment, for which the State Government stands committed to regularize), no land for the settlers, (and) emotional attachment of the tribals with their land etc.”*¹⁸⁸ Ifølge Amnesty innebærer *“life in the rehabilitation colony for them (103 displaced families) [means] living in the shadow of the company; from time to time, they have had restrictions on their freedom of movement and it is not easy for other local communities and mediapersons to freely interact with them. They are subject to full scale monitoring by the company which details several welfare measures for them.”*¹⁸⁹ CEC observerer videre at disse forholdene bestrides av myndighetene og selskapet, og at begge parter hevder at gruvevirksomheten ikke vil ha noen negative konsekvenser for stammefolkene.

Det kan virke som om stammefolkene ikke ble skikkelig konsultert når det gjaldt den fremtidige bruken av landområdene.¹⁹⁰ Befolkningen ble lovet markedspris med et påslag på 30 prosent for eiendommene, nytt land i en annen landsby til de som måtte gå fra hjemmene sine, og arbeid til dem med utdannelse.¹⁹¹ Dette løftet er åpenbart ikke innfridd av selskapet. Selv om selskapet ved å opprette nye bosettinger sørget for en viss kompensasjon til de familiene som var blitt tvangsflyttet, konkluderte CEC med at dette ikke ville gi et bærekraftig levestandard ettersom de ikke fikk tildelt beite- eller jordbruksland eller muligheter for annet inntektsbringende arbeid.¹⁹² De nye bosettingene er blitt kritisert for å ha plassert stammefolk i et lokalsamfunn som er totalt uegnet for deres levemåter.¹⁹³ CEC kritiserte også lokaliseringen i forhold til skogreservatet i Niyamgiri Hills: *“The location of the rehabilitation colony has been decided totally ignoring the interest of the conservation of forests. It is just a few meters away from the Niyamgiri Reserved Forest. Adverse impact of this colony and the labour force staying near the forest is already visible.”*¹⁹⁴

Vedanta har i pressen imøtegått påstander om at selskapet har handlet uriktig eller ulovlig og hevder at det verken har *“alienated tribal land nor caused any damage to forests.”*¹⁹⁵

¹⁸⁸ Se fotnote 183, para.2.

¹⁸⁹ Se fotnote 187, para.30(xxiv).

¹⁹⁰ Samata 2003: *A Study on Process of Acquisition of Land for Development of Mining Industry in Schedule-V Areas with a Focus on Violations of PESA in Light of the Mining and the Industrialisation Process in the Schedule-V Areas*, s. 90, finnes i rådets arkiv. Environmental Protection Group Orissa 2005: *Niyamgiri under threat*, finnes i rådets arkiv..

¹⁹¹ Se fotnote 190.

¹⁹² CEC 2004: *Site report of the fact-finding committee of CEC regarding its visits to Orissa from 18th-23 December 2004*, finnes i rådets arkiv. *“The Rehabilitation Package for the displaced persons given by the user agency is not in the interest of sustainable livelihood of the local communities as no land as been given for grazing purposes, raising agricultural crops and carrying out income generating activities, etc. The location of the rehabilitation colony has been decided totally ignoring the interest of conservation of forests. It is just few meters away from the Niyamgiri Reserved Forest. Adverse impact of this colony and the labour force staying near the forest is already visible. The team saw four stumps of freshly cut sal trees in Niyamgiri forests.”* Findings of the Team, para iii.

¹⁹³ Barriaux, Marianne 2006: *Tribal activists carry Indian mining protest to London*, The Guardian, 3 August 2006, tilgjengelig på <http://business.guardian.co.uk/story/0,,1835903,00.html>

¹⁹⁴ Se fotnote 193.

¹⁹⁵ Prophan, Peter 2006: *Indian villages pay high price as commodity boom comes to rural Orissa*, The Independent, 4 August 2006, tilgjengelig på <http://news.independent.co.uk/world/asia/article1212783.ece>

Området som vil omfattes av gruvevirksomheten, er leveområdet for 8000 medlemmer av *Dongaria Kondh*-stammefolket (fordelt på ca 90 bosettinger spredt over hele området) og 2,000 medlemmer av *Majhi Kondh* samfunnet (som bor i ca 10 bosettinger, hovedsakelig ved foten av åsene).¹⁹⁶ En ny dokumentarfilm som rådet har fått tilgang til, presenterer noen konkrete eksempler på hvordan selskapets handlinger påvirker de lokale stammefolk, blant annet *Dongaria Kondh*-stammen.¹⁹⁷ Filmen skildrer hvordan de fire landsbyene ble fjernet med bulldoser for å klargjøre for utbygging av raffineriet. Den viser også hvordan murer ble reist for å omringe innbyggernes hus, og hvordan disse murene har sperret tilgangen til jord og skog, frarøvet stammen sitt levegrunnlag og dermed tvunget dem til å gå fra hjemmene sine. *Dongaria Kondh* forklarer videre at de ikke vil være i stand til å overleve uten åser og skog, og vektlegger blant annet den åndelige tilhørigheten til åsene som et viktig element i sin kultur. De har vernet om fjellet og gjennom mange generasjoner unngått å gjøre noen form for inngrep fordi fjellet har en religiøs verdi for stammen. Dette er også en viktig årsak til at Niyamgiri-åsene har store økologiske verneverdier intakt.

Niyamgiri-åsene er det eneste tradisjonelle leveområdet for *Dongaria Kondh*-stammen, og det er tvilsomt om stammen vil overleve en gruvedrift i området. Ifølge *Amnesty International* er det en reell fare for at stammefolkenes rettigheter til vann (drikkevann og jordbruksvann), retten til fri ferdsel innenfor skogområdet og retten til helse vil bli betydelig forringet av gruvedriften. På lengre sikt står hele stammens livsgrunnlag i fare for å bli ødelagt, med tvangsflytting og en utryddelse av stammekulturen som resultat. Amnesty advarer mot dette på følgende måte: ”*This is likely to lead to a situation of forced evictions of persons belonging to the local communities, slow dispersal and eventual absorption by other communities.*”¹⁹⁸

Som nevnt er stammefolk i India som lever innenfor spesielle områder, beskyttet av bestemmelser i den indiske grunnloven, nasjonale lover og delstatslover. Den såkalte ”*Fifth Schedule*” i den indiske grunnloven¹⁹⁹ omhandler forvaltningen og kontrollen med ”*scheduled areas*” og *scheduled tribes*”. Bestemmelsene i grunnloven er utformet for å gi vern til stammefolkene (*Adivasi*) som lever i disse områdene. I tillegg til bestemmelsene i grunnlovene gir både nasjonale lover og delstatslover stammefolkene rettigheter til jord og naturressurser i disse områdene. *The Fifth Schedule* gjelder for geografisk definerte områder i 9 delstater i India; Andhra Pradesh, Jharkhand, Gujarat, Himachal Pradesh, Maharashtra, Madhya Pradesh, Chattisgarh, Orissa and Rajasthan.²⁰⁰

Den prinsipielt viktige høyesterettsdommen *Samata v. State of Andhra Pradesh (AP)*²⁰¹ gjelder den indiske menneskerettighetsorganisasjonen Samatas sak mot myndighetene i Andhra Pradesh på vegne av stammefolk som var blitt skadelidende av at myndighetene

¹⁹⁶ Kommunikasjon mellom rådet og Mr.Ramesh Gopalakrishnan, Researcher, South Asia team, Amnesty International, se fotnote 185. Tallene er basert på feltundersøkelser i området i november 2006.

¹⁹⁷ Amarendra Samarendra 2005: *Earth Worm: Company Man*, Chapt. 7-8, dokumentarfilm, finnes i rådets arkiv.

¹⁹⁸ Se fotnote 196.

¹⁹⁹ Government of India, Ministry of Law and Justice; [http://lawmin.nic.in/legislative/1-6%20Sch.%20\(185-218\).doc](http://lawmin.nic.in/legislative/1-6%20Sch.%20(185-218).doc)

²⁰⁰ Fifth Schedule, tilgjengelig på http://www.mmpindia.org/Fifth_Schedule.htm

²⁰¹ *Excerpts from the site report of the CEC's fact-finding committee regarding its visits to Orissa from 18-23 December 2004, as marked by Attorney at Law Ritwik Dutta, counsel of Academy for Mountain Environments*, s.1 – Finnes i rådets arkiv. Hele dommen i *Samata v. State of Andhra Pradesh*, (K.Ramaswamy, S.Saghir Ahmad, G.B. Pattanaik JJ), 11.07.1997 er tilgjengelig på <http://www.mmpindia.org/samatha%20vs%20AP.htm>

hadde gitt et privat gruveselskap rettigheter til gruvedrift på stammefolkenes landområder. Retten forbød overføring av land og utdeling av gruvekonsesjoner til personer/selskaper som ikke tilhørte stammefolk innenfor Schedule 5 områder. Dommen fastslår at land som myndighetene har forpaktet bort til et privat selskap i ”Scheduled areas”, er ugyldig: “...the transfer of the land in Scheduled areas by way of lease, for mining purposes in favour of non-tribals stands prohibited by para. 5 (2) (b) of the 5th Schedule read with Section 3 of the Regulation,” og videre at “.. a transfer of mining leases to non-tribal natural persons or company, corporate aggregate or partnership firm etc., is unconstitutional, void and inoperative.”²⁰²

Majhi Kondh, Kutia Kondh, og Dongaria Kondh stammene holder til i Niyamgiri-åsene i Orissa som er *Schedule V* område. Ifølge the CEC befinner disse bosettingene seg innenfor det området som er allokert til Vedanta. Overdragelsen av dette området til selskapet synes derfor å være i strid med høyesterettsdommen i *Samata v. State of Andhra Pradesh (AP)* saken.²⁰³

6 Selskapets respons

Selskapet er gjort kjent med grunnlaget for de beskyldningene som er reist mot selskapet vedrørende miljøskade og medvirkning til menneskerettighetsbrudd i forbindelse med virksomheten i India. Rådet har gjennom Norges Bank tilskrevet Vedanta Resources den 15. mars 2007 og anmodet selskapet om å kommentere utkastet til tilrådning innen 10. april. Selskapet ble samtidig informert om at rådet ville avgi tilrådning om uttrekk den 15. mai dersom selskapet ikke svarte på rådets henvendelse. Etter anmodning fra Vedanta den 2. april ble svarfristen forlenget til den 20. april. Den 23. april ble selskapet på nytt kontaktet, og det ble fra selskapets side antydnet at svar ville bli sendt i løpet av noen dager. Selskapet har pr 15.mai likevel ikke svart på rådets henvendelse.

På Vedantas nettsider heter det at selskapets aktiviteter tar hensyn til miljøet og sosiale aspekter på bakgrunn av prinsipper om bærekraftig utvikling, uten at dette konkretiseres nærmere.²⁰⁴ Problemene selskapet opplever med godkjenning av industrianlegg eller konflikten med urfolk og lokalbefolkningen, er ikke omtalt på nettsidene, i årsmeldinger eller i andre publikasjoner fra selskapet.

Vedanta har imidlertid i pressen kommentert at den planlagte gruvedriften i Niyamgiri Hills foreløpig er utsatt, og at selskapet venter på godkjenning fra indiske myndigheter.²⁰⁵ Selskapet hevder i den forbindelse at “*there has been no forcible eviction and no single complaint has ever been filed suggesting any kind of forcible eviction from the settlement. All the people at Lanjigarh who have been displaced have been offered full rehabilitation,*

²⁰² *Samata v. State of Andhra Pradesh*, para. 94 -131, sitat fra para. 115 and 117. Retten la følgende nasjonale og delstatslover til grunn: PESA Act of 1996, Indian Constitution [73rd Amendment] Act, 1992 clause (m) (iii), para 5 (2) (b) of the 5th Schedule, Andhra Pradesh Scheduled Area Land Transfer Regulation (1 of 1959), as amended by Regulation II of 1970 (the 'Regulation'), the Mining Act (67 of 1957), the Forest Conservation Act, 1980 (for short, the 'FC Act') and the Environment Protection Act, (the “EP Act”). , tilgjengelig på <http://www.mmpindia.org/samatha%20vs%20AP.htm>

²⁰³ Se fotnote 201.

²⁰⁴ Vedanta Resources plc 2005: *Delivery and Growth. Sustainable Development Report 2005*, s 2: [http://www.vedantaresources.com/uploads/Sustainable%20Development%20Report\(1\).pdf](http://www.vedantaresources.com/uploads/Sustainable%20Development%20Report(1).pdf)

²⁰⁵ Popham, Peter 2006: *Indian villagers pay a high price as commodity boom comes to rural Orissa*, The Independent, August 4, 2006, tilgjengelig på <http://news.independent.co.uk/world/asia/article1212783.ece>

and compensation for purchased land has been paid out at twice the government rate.”²⁰⁶
Selskapet mener også at *“the new accommodation is close to plenty of grazing land where those who have animals are able to graze them.”²⁰⁷*

På Vedantas generalforsamling i London i 2006 svarte en representant for selskapet på kritikken fra enkelte aksjonærer om at årsrapporten ikke omtalte protestene mot utbyggingen i Lanjigarh på følgende måte: *“As with all large development projects, there are controversies, but the company has experienced a limited amount of protests which are not disrupting the operational environment of the company.”²⁰⁸*

7 Rådets vurdering

Basert på den foreliggende dokumentasjonen har rådet vurdert om miljøskadene og menneskerettighetsbruddene som Vedanta Resources knyttes til, er i strid med de etiske retningslinjenes punkt 4.4.

Rådet legger til grunn at Vedanta Resources som majoritetsaksjonær og styreleder har hatt og har betydelig innflytelse over de selskapene som er omtalt i denne rapporten.

7.1 Alvorlig miljøskade

Det første elementet i vurderingen av om selskapet forårsaker alvorlig miljøskade gjelder *omfanget av skaden og i hvilken grad den har irreversible eller langvarige virkninger.*

Rådet har i denne sammenheng undersøkt tre av Vedanta's datterselskaper som alle har virksomhet i India, og bygger sin vurdering på de opplysningene som er gitt i kapittel 5. Gjennomgående genererer disse selskapene betydelige mengder forurensning og farlig avfall. Ved Sterlites anlegg i Tuticorin finner rådet det sannsynliggjort at de enorme mengdene farlig avfall, de usikrede deponiene og den dårlige avfallshåndteringen har ført til betydelig og langvarig tungmetallforurensning av jord og grunnvann, som vil vedvare selv om produksjonen skulle opphøre. Også når det gjelder Malcos virksomhet, finner rådet at selskapets håndtering av rødslam vil kunne føre til alvorlig miljøskade. Det er en stor risiko for at de usikrede rødslamdeponiene vil forurense en viktig drikkevannskilde, i tillegg til forurensning av jord- og grunnvann. Rådet anser at det er en betydelig risiko for at slike miljøskader også vil kunne oppstå ved det nye aluminiumsraffineriet i Lanjigarh. Deponeringen av rødslam vil her kunne forårsake alvorlig og langvarig forurensning av grunnvann og vassdrag i området, og denne risikoen forsterkes av at miljøkonsekvensene av dette ikke synes å være tilstrekkelig utredet. Rådet legger til grunn at denne risikoen for alvorlig miljøskade også har vært påpekt av den høyesterettsoppnevnte *Central Empowered Committee*.

Videre anser rådet at det planlagte gruveprosjektet i Niyamgiri Hills vil kunne medføre betydelige negative og irreversible virkninger på hele økologien i området. I tillegg til at dette synes å være et område med helt spesielle naturmessige verneverdier, vil rådet legge

²⁰⁶ Se fotnote 205.

²⁰⁷ Se fotnote 205.

²⁰⁸ Barriaux, Marianne 2006: *Tribal activists carry Indian mining protest to London*, The Guardian, August 3, 2006, tilgjengelig på <http://business.guardian.co.uk/story/0,1835903,00.html>

vekt på de alvorlige konsekvensene gruvedriften vil kunne ha for vannressursene i området. Et trettitalls elver har sitt utspring i disse åsene, hvorav to (Vamsdhara-elven og en større sideelv til Nagvalli-elven) forsyner hundretusener av mennesker i Sør-Orissa og Andhra Pradesh med drikkevann og jordbruksvann. Med utgangspunkt i den dokumentasjonen som er tilgjengelig, finner rådet det sannsynlig at den planlagte gruvedriften vil kunne ødelegge vannhusholdningen i området og bidra til at mange av elvene tørker ut, og dermed forverre og i verste fall ødelegge vannforsyningen for tusenvis av mennesker.

Rådet anser mot denne bakgrunn at miljøskadene som er oppstått eller som vil kunne oppstå som følge av Vedantas virksomhet, er omfattende, langvarige og til dels irreversible.

Rådet bemerker at alle disse selskapene hører til særlig forurensende bransjer, der produksjonsteknologi, renseteknologi, avfallshåndtering og systemer for miljøledelse og kontroll er avgjørende for å redusere miljøvirkningene. Rådet har ikke hatt tilgang til informasjon som dokumenterer alle aspektene ved selskapenes virksomhet. Det er imidlertid velkjent at for eksempel Søderberg-prosessen som Vedanta benytter i sine aluminiumsverk, har betydelige utslipp av særlig miljø- og helsefarlige stoffer, herunder også kreftfremkallende stoffer og stoffer som er regulert av flere internasjonale konvensjoner.²⁰⁹ Utslipp av fluorider, drivhusgasser, svovel og deponering av katodeavfall er andre viktige problemstillinger i aluminiumsproduksjonen. Produksjonen av kobber medfører også flere typer helse- og miljøbelastninger enn de som rådet har vurdert her.

Rådet har heller ikke hatt informasjon om hvordan utslipp og avfall håndteres ved Vedantas kullkraftverk som forsyner selskapets raffinerier og smelteverk med kraft. I tillegg til utslipp av drivhusgasser er kullkraftverk en betydelig kilde til utslipp av tungmetaller, herunder kvikksølv, og deponeringen av flyveaske kan medføre store miljøbelastninger. Vedanta Resources informerer i liten grad om hvordan dette håndteres av selskapet. I sum innebærer dette at miljøskadene og helseskadene (som omtales nedenfor) som Vedanta forårsaker vil kunne være av et større omfang enn de som rådet har hatt informasjon til å vurdere.

Rådet anser det også godtgjort at forurensningene fra Vedantas virksomheter har *vesentlige negative konsekvenser for menneskers liv og helse*. Industrianleggene er alle lokalisert i tett befolkede områder, der forurensning av drikkevann, støv og luftforurensning fra Vedantas raffinerier, smelteverk, kraftverk og avfallsdeponier utsetter lokalbefolkningen for vesentlige mengder helsefarlige stoffer. Fosforgipsdeponiene ved Sterlites anlegg i Tuticorin som er beskrevet i avsnitt 5.1.4, genererer store mengder støv som inneholder tungmetaller og radioaktive substanser. Arbeidere og innbyggerne i området inhalerer dette støvet. Likeledes forurenses tungmetaller grunnvannet i området. Det er uegnet som drikkevann, men lokalbefolkningen bruker det likevel i mangel på alternative drikkevannskilder. Rådet finner det også sannsynlig at smelteverket og kullkraftverket bidrar til alvorlig luftforurensning i området. Både arbeidere og innbyggerne i området utsettes derfor for helsefarlige forurensninger fra flere kilder og over lang tid. Etter rådets oppfatning er det en betydelig risiko for at selskapet vil kunne påføre lokalbefolkningen alvorlige og til dels kroniske helseplager. Rådet anser at også den kritikkverdige håndteringen av rødslam ved Malcos anlegg utgjør en betydelig helsefare. Støvet fra deponiene er sterkt basisk og inneholder blant annet tungmetaller, arsen og silika som når

²⁰⁹Det gjelder f.eks. benzo(a)pyren og polysykliske aromatiske hydrokarboner, PAH. Begge er kreftfremkallende og klassifisert som miljøgifter. Se fotnote 115.

det spres med vinden, påfører arbeidere og lokalbefolkningen alvorlige helseplager. Dette synes å være et alvorlig problem ved Malcos virksomhet i dag, og etter det rådet er kjent med, er det en risiko for at dette også vil bli et alvorlig problem ved Vedanta Aluminas planlagte rødslamdeponi i Orissa.

På tross av betydelig utslipp av helse- og miljøfarlige stoffer fra Vedantas virksomheter kjenner rådet ikke til at det er gjennomført noen systematiske studier av faktiske eller potensielle helseeffekter av forurensningene. Sterlite har vært pålagt å gjennomføre slike studier, men synes hittil ikke å ha etterkommet kravet. Forurensningene fra farlig avfall og de prosessene som Vedanta benytter i produksjon av kobber og aluminium, og potensielle helse- og miljøeffekter knyttet til disse er imidlertid relativt godt dokumentert i litteraturen.²¹⁰ Mange av stoffene er i Norge og internasjonalt klassifisert som miljøgifter på grunn av deres miljø- og helsefarlige egenskaper. Sammen med den informasjon som er tilgjengelig om selskapets virksomheter, anser rådet at det er en uakseptabel risiko for at Vedanta har påført og vil påføre arbeidere og innbyggere alvorlige og langvarige helselidelser.

Det er også åpenbart at spesielt gruvevirksomheten har hatt store negative konsekvenser for de menneskene som har hatt sine leveområder i gruveområdene. Denne problemstillingen er omtalt særskilt i avsnitt 5.4.6 om brudd på menneskerettigheter.

Det tredje elementet i vurderingen er hvorvidt *miljøskaden skyldes brudd på nasjonale lover eller i strid med internasjonale normer.*

Både for datterselskapene Sterlite og Vedanta alumina finner rådet det dokumentert at selskapene gjentatte ganger og over mange år har brutt myndighetenes krav til håndtering av farlig avfall og utslippsreduksjoner slik det er beskrevet i avsnittene 5.1.3 og 5.4.4 ovenfor. Disse forholdene har flere ganger vært gransket og dokumentert av blant andre to høyesterettsoppnevnte komitéer. Rådet legger til grunn at Sterlite har gjennomført store produksjonsutvidelser uten å ha de nødvendige tillatelser og uten at miljøkonsekvensene av utvidelsene er vurdert. Disse har bidratt til de alvorlige miljøskadene som er beskrevet ovenfor. Rådet finner også at Vedanta Alumina bevisst har gitt feilaktig informasjon til myndighetene og omgått lover og prosedyrer for å sikre godkjennelse av gruvedrift og bygging av et nytt raffineri i Orissa. Selv om tillatelsen til gruvedrift ikke er gitt, og saken skal behandles av indisk høyesterett, har selskapet valgt å slutføre byggingen av raffineriet. Rådet vektlegger at høyesterettskomitéen, *the Central Empowered Committee*, mener at selskapet bevisst har gjort dette for å gjøre det vanskelig for myndighetene å nekte gruvedrift.²¹¹

Rådet finner i denne sammenhengen også grunn til å peke på at myndighetene i Orissa har gitt Vedanta Alumina ordre om å stanse byggingen av et nytt kraftverk og et aluminiumsverk i Jharsaguda fordi selskapet ikke innehar de nødvendige tillatelsene (se avsnitt 5.3). Likeledes er rådet kjent med anklagene fremsatt mot Vedantas datterselskap Konkola Copper mines i Zambia, om gjentatte og vedvarende brudd på miljøkrav, som i

²¹⁰ Se for eksempel European Commission 2001: *Integrated Pollution Prevention and Control (IPPC) Reference Document on Best Available Techniques in the Non Ferrous Metals Industries*. December 2001, tilgjengelig på <http://ec.europa.eu/environment/ippc/index.htm>

²¹¹ CEC 2007 rapport: *Supplementary Report in no. 1324 and 1474 Regarding the Alumina Refinery Plant being set up by M/S Vedanta Alumina Limited*, s. 16, finnes i rådets arkiv.

november i fjor førte til store utslipp og alvorlig drikkevannsforurensning.²¹² Rådet har ikke utredet disse hendelsene nærmere, men finner likevel at de inngår i et mønster der nasjonale lover, prosedyrer og krav systematisk neglisjeres. Når bestemmelser som skal beskytte mennesker og miljø mot skadelige virkninger systematisk og over lang tid settes til side, øker det risikoen for at alvorlige miljøskader oppstår. Alvoret i selskapets atferd forsterkes av den type virksomhet som Vedanta bedriver – gruvedrift og produksjonsprosesser som uten miljø- og forurensningskontroll kan gi betydelige, langvarige og irreversible virkninger på miljø og menneskers levevilkår.

Rådet har også vurdert i hvilken grad selskapet har *unnlatt å handle for å forhindre skade eller gjennomført tiltak for å redusere skadeomfanget i tilstrekkelig grad*. Etter rådets oppfatning er det åpenbart at selskapet ikke har gjort nok for å forhindre eller redusere miljøskader, ettersom det nettopp er *mangelen* på slike tiltak som er årsaken til de miljøskadene som er oppstått.

Det siste elementet i rådets vurdering er *hvorvidt det er sannsynlig at Vedantas uakseptable praksis vil fortsette*. De normbruddene som rådet har vurdert, har pågått over mange år og pågår fremdeles. Normbruddene forekommer ikke bare i ett selskap, men i alle de selskapene som er undersøkt. Etter rådets oppfatning bærer dette preg av å være en systematisk atferd, der lovbrudd og en likegyldighet for de skadene virksomheten påfører mennesker og miljø synes å være et akseptert og innarbeidet element i Vedantas bedriftskultur. Rådet anser at det derfor er liten grunn til å tro at selskapets uakseptable atferd vil endre seg i fremtiden.

7.2 Brudd på menneskerettigheter

Etter rådets oppfatning er det overveiende sannsynlig at Vedantas gruvevirksomhet i delstatene Chhattisgarh og Orissa har medført at lokale jordbrukere, og særlig stammefolk, er blitt fordrevet fra sine hjem og landområder. Dette er alvorlige krenkelser av grunnleggende menneskerettigheter.

Etter det rådet kjenner til, pågår disse krenkelsene fremdeles og omfatter blant annet tvangsflytting, ødeleggelse av hjem og jordbruksområder, ingen forutgående konsultasjon slik loven krever, og trakassering og undertrykkelse av landsbyboere. Avsnittene 5.3.1 og 5.4.6 ovenfor behandler hvordan selskapets virksomhet har betydelige negative konsekvenser for stammefolkenes kultur, religion og levemåter. Stammefolkene som lever innenfor det planlagte gruveområdet i Orissa, er avhengig av å drive jordbruk og utnytte skogens ressurser.²¹³ De har en sterk kulturell, religiøs og økonomisk tilhørighet til sine land- og skogområder, og står i fare for å miste sin kultur og sitt levestandard dersom deres leveområder legges ut til gruvedrift. I tilfellet med *Dongaria Kondh*-stammen er det sannsynliggjort at stammen vil dø ut dersom Vedanta får tillatelse til den planlagte gruvedriften i Niyamgiri Hills i Orissa.

Rådet legger også vekt på at stammefolkenes leveområder i Niyamgiri Hills i prinsippet synes å være beskyttet av bestemmelser i den indiske grunnloven (Schedule V), og at en

²¹² Se fotnote 24, <http://www.minewatchzambia.com/>

²¹³ The Central Empowered Committee (CEC). 21.09.05: *Report in ia no. 1324 regarding the alumina refinery plant being set up by m/s Vedanta Alumina Limited at Lanjigarh in Kalahandi district, Orissa*, para. 3, section Xvi, tilgjengelig på <http://www.indiaresource.org/issues/globalization/2005/CECSep2005cancellicense.html>

overføring av landområder til private selskaper i dette tilfelle vil kunne være i strid med loven. Dette er også påpekt av *the Central Empowered Committee* i sin rapport til Høyesterett.

Rådet anser de normbruddene som er avdekket, som alvorlige menneskerettighetsbrudd. Alvorligheten i normbruddene forsterkes av at de har vært begått mot sårbare grupper, særlig stammefolk, som har sin identitet, kultur og levestandard knyttet til sine tradisjonelle leveområder. Tvangsflyttingen vil dermed ikke bare kunne medføre at enkelte mennesker blir skadelidende, men at hele kulturer og lokalsamfunn går til grunne.

Selv om Vedanta har sørget for en viss kompensasjon gjennom å sørge for boliger og penger, er det, etter rådets oppfatning, ikke sannsynlig at dette er tilstrekkelig til å kompensere for tap av landområder og levestandard. Forskning omkring tvangsflytting viser at boliger og penger neppe er tilstrekkelig til å unngå en betydelig forringelse av levestandard og livskvalitet til personer og familier som er blitt forflyttet mot sin vilje. Ifølge det internasjonale prosjektet *Mining, Minerals and Sustainable Development (MMSD)*²¹⁴ er det en rekke risikofaktorer som bidrar til at fattigdommen ofte vil øke etter forflyttingen. Slike risiki omfatter blant annet arbeidsledighet, hjemløshet, marginalisering, utrygghet for matforsyningen, tap av felles land og ressurser, økt helserisiko, manglende sosial taleførhet og tap av sivile og politiske rettigheter. Dersom ikke disse risikofaktorene reduseres eller unngås, vil det i praksis både kunne forsterke fattigdom og generere ny fattigdom. Stammefolk, eldre mennesker og kvinner anses for å være spesielt utsatte grupper i denne sammenheng.²¹⁵

Disse forholdene påpekes også av Verdensbanken og er utgangspunktet for bankens policy om "ufrivillig relokalisering": *"Bank experience indicates that involuntary resettlement under development projects, if unmitigated, often gives rise to severe economic, social, and environmental risks: production systems are dismantled; people face impoverishment when their productive assets or income sources are lost; people are relocated to environments where their productive skills may be less applicable and the competition for resources greater; community institutions and social networks are weakened; kin groups are dispersed; and cultural identity, traditional authority, and the potential for mutual help are diminished or lost."*²¹⁶

Rådet anser at de menneskerettighetsbruddene som er begått, har langsiktige og irreversible konsekvenser for hele kulturer og lokalsamfunn, i tillegg til de lidelsene som det enkelte mennesket utsettes for. De kompensasjonsordningene som selskapet har tilbudt, synes ikke å kunne forhindre dette, men vil tvert i mot kunne bidra til å forsterke fattigdommen til de personene som har måttet flytte mot sin vilje.

²¹⁴ "Mining, Minerals and Sustainable Development (MMSD) was an independent two-year process of consultation and research with the objective of understanding how to maximise the contribution of the mining and minerals sector to sustainable development at the global, national, regional and local levels. MMSD was a project of the [International Institute for Environment and Development](http://www.iied.org) (IIED) commissioned by the [World Business Council for Sustainable Development](http://www.wbcsd.org) (WBCSD)" Informasjon og rapporter tilgjengelig på <http://www.iied.org/mmsd/>

²¹⁵ Downing, Theodore 2002: *Avoiding Poverty: Mining-Induced Displacement and Resettlement*, April 2002, no 58, tilgjengelig på, http://www.iied.org/mmsd_pdfs/058_downing.pdf

²¹⁶ World Bank Operational Manual – Involuntary resettlement, tilgjengelig på <http://web.worldbank.org/WBSITE/EXTERNAL/PROJECTS/EXTPOLICIES/EXTOPMANUAL/0,,contentMDK:20064610~pagePK:64141683~piPK:64141620~theSitePK:502184,00.html>

Spørsmålet er i hvilken grad Vedanta Resources har medvirket til de ovennevnte menneskerettighetsbruddene. Rådet finner at det er en uomtvistelig *sammenheng mellom selskapets virksomhet og de foreliggende normbruddene*. Det kan ikke være tvil om at tvangsflyttingen av stammefolkene har funnet sted i forbindelse med Vedantas virksomhet. Hendelsene både i Chattisgarh og Orissa er knyttet til en pågående og planlagt gruvedrift og bygging av et nytt raffineri i regi av Vedantas datterselskaper. Rådet legger til grunn at det er en klar sammenheng mellom Vedantas virksomhet og normbruddene.

Rådet har også vurdert hvorvidt normbruddene har vært foretatt *med sikte på å tjene selskapets interesser eller tilrettelegge forholdene for selskapet*. Rådet legger til grunn at overgrepene har funnet sted i forbindelse med at Vedanta har utvidet virksomheten sin, spesielt gruvedriften. Vedanta hevder at selskapet ikke har handlet uriktig og mener at det *”neither [has] alienated tribal land nor caused any damage to forests.”*²¹⁷ Rådet anser imidlertid at den foreliggende dokumentasjonen i saken viser det motsatte.

Hva er risikoen for at slike normbrudd også vil skje i fremtiden? Etter det rådet er kjent med er normbruddene pågående, og det er en risiko for at de vil øke ytterligere dersom det planlagte gruveprosjektet i Orissa blir realisert. Normbruddene har skjedd flere ganger og ved ulike datterselskaper. Det kan etter rådets oppfatning indikere en systematisk atferd fra selskapets side. Rådet har ingen indikasjon på at selskapet vil gjennomføre tvangsflyttinger på bedre måter i fremtiden. Det er heller ingenting som tyder på at konfliktene mellom stammefolkene og selskapet vil bli mindre når selskapet har behov for nye utvidelser og nye gruver. Rådet anser derfor at det er en uakseptabel risiko for at de normbruddene som har pågått og som er pågående, vil fortsette i fremtiden.

7.3 Konklusjon

I den foreliggende saken har rådet vurdert risikoen for at fondet medvirker både til alvorlig miljøskade og brudd på menneskerettigheter ved å fortsette å være investert i Vedanta Resources. Rådet har i den sammenheng vurdert fire av Vedantas datterselskaper og funnet at anklagene som har vært reist mot selskapet om alvorlig miljøskade og medvirkning til overgrep og tvangsflytting mot stammefolk er sannsynliggjort. Etter rådets oppfatning synes selskapet å mangle interesse for og vilje til å gjøre noe med de alvorlige og langvarige skadevirkningene som selskapets virksomhet påfører mennesker og miljø. De normbruddene som er avdekket i forhold til miljø og menneskerettigheter, har foregått ved alle de undersøkte datterselskapene, gjentatte ganger og over flere år. Etter rådets oppfatning indikerer dette et mønster i selskapets atferd der slike normbrudd er akseptert og er en etablert del av forretningsvirksomheten. Dette handlingsmønsteret utgjør en uakseptabel risiko for at selskapets uetiske praksis vil fortsette i fremtiden.

²¹⁷ Propham, Peter 2006: *Indian villages pay high price as commodity boom comes to rural Orissa*, The Independent, August 4, 2006, tilgjengelig på <http://news.independent.co.uk/world/asia/article1212783.ece>

8 Tilråding

Rådet vil, etter disse vurderingene av innholdet i anklagene mot Vedanta Resources Ltd., holdt opp mot punkt 4.4 i de etiske retningslinjene, anbefale at Vedanta Resources Ltd, samt datterselskapene Sterlite Industries Ltd. og Madras Aluminium Company Ltd. utelukkes fra investeringsuniverset til *Statens pensjonsfond - Utland* på grunn av uakseptabel risiko for medvirkning til nåværende og fremtidig alvorlig miljøskade og systematiske brudd på menneskerettigheter.

Gro Nystuen
Leder

(sign.)

Andreas Føllesdal

(sign.)

Anne Lill Gade

(sign.)

Ola Mestad

(sign.)

Bjørn Østbø

(sign.)